

OPINNÄYTETYÖ

Vieraalta kieleltä tulkkaus ilman ennakkotietoa

Alisa Räikkä

Tulkki (AMK) viittomakielen tulkin koulutus
(240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
5/2022

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Koulutuksen nimi: Tulkki (AMK) Viittomakielen tulkin koulutus

---

Tekijät: Alisa Räikkä

Opinnäytetyön nimi: Vieraalta kieleltä tulkkaus ilman ennakkotietoa

Sivumäärä: 51 ja 10 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Outi Kuvaja

Työn tilaaja(t): Kieliasiantuntijat ry

Viittomakielen tulkkauksen koulutus tarjoaa pätevyyden tulkata suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen välillä. Viittomakielen tulkit kohtaavat kuitenkin usein tilanteita, joissa puhuja käyttää tulkille vierasta kieltä. Vieraalta kieleltä tulkkaus eli kolmannen kielen tulkkaus, vaatii usein tulkilta hyvää valmistautumista ja ennakkotietoa tulkattavasta aiheesta. Lähdekieli voi kuitenkin vaihtua tilanteen aikana yllättäen, jolloin tulkilla ei ole ollut mahdollisuutta valmistautua etukäteen vieraan kielen tulkkaukseen.

Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää millaisissa tilanteissa tulkit ovat tulkanneet vieraalta kieleltä ilman ennakkotietoa. Tehtävänä oli myös selvittää millaisia tulkkauksen strategioita tulkit ovat käyttäneet yllättävissä vieraan kielen tulkkaustilanteissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tarjota alalle ajankohtaista tietoa tulkkien kokemuksista vieraan kielen tulkkauksesta sekä vieraan kielen tulkkauksen strategioista. Opinnäytetyön tilaajana toimi Kieliasiantuntijat ry.

Tutkimus toteutettiin kahdella laadullisella tutkimusmenetelmällä, kyselyllä ja kahdella haastattelulla. Kyselylomakkeella kartoitettiin vieraalta kieleltä tulkanneiden kielitaitoa sekä kokemuksia vieraan kielen tulkkaustilanteista. Haastatteluissa syvennyttiin kyselylomakkeella esiin nousseiden teemojen perusteella vielä tarkemmin vieraan kielen tulkkauksen strategioihin, haasteisiin ja kollegoiden väliseen tiedonjakoon.

Tutkimus osoitti, että erityisesti englannin kieleltä tulkkaus ilmaantuu toimeksiannoissa usein. Tutkimuksessa nousi esiin, kuinka vieraan kielen ilmaantuminen toimeksiannossa on usein sidoksissa sosiaaliseen kanssakäymiseen. Tutkimuksessa korostui asiakkaan ja tulkin välinen yhteistyö. Avoimuus vieraan kielen vaikutuksesta tulkkauksen laatuun on tärkeä ilmaista kaikille toimeksiannon osapuolille. Vieraan kielen tulkkauksessa tulkit ovat hyödyntäneet erityisesti viivettä.

Opinnäytetyö tarjoaa tulkkauksen alalle ajankohtaista tietoa vieraan kielen tulkkauksesta ja sen haasteista. Opinnäytetyö esittelee tilanteita, joissa tulkit ovat kohdanneet vieraita kieliä sekä erilaisia tulkkauksen strategioita. Vieraan kielen tulkkausta tulisi käsitellä alalla enemmän ja työ tarjoaakin jatkotutkimusaiheita.

Asiasanat: suomalainen viittomakieli, vieraat kielet, tulkkaus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences

Name of the Degree Programme: Degree Programme in Sign Language Interpreting

---

Author: Alisa Räikkä

Title: Interpretation From a Foreign Language Without Prior Knowledge

Number of Pages: 51 and 10 attachment pages

Supervisor(s): Outi Kuvaja

Commissioned by: Kieliasiantuntijat ry

The training in sign language interpretation provides the competence on interpreted between Finnish and Finnish Sign Language. However, sign language interpreters often encounter situations where the speaker uses a language that is foreign to the interpreter. The source language may change unexpectedly during the situation in which case the interpreter has not had the opportunity to prepare in advance for the interpretation.

The task of this thesis was to find out in what situation the interpreters interpreted from a foreign language without prior knowledge. The task was also to find out what kind of interpretation strategies the interpreters have used in unexpected foreign language interpretation situations. The aim on the thesis was to provide the up to-date information on interpreters' experiences in interpreting a foreign language and on foreign language interpreting strategies. The thesis was commissioned by Kieliasiantuntijat ry.

The study was carried out using two qualitative research methods, a survey and two interviews. The survey asked about the language skills of interpreters and their experiences in interpreting situations in a foreign languages. Based on the themes raised by the survey, the interviews focused even more closely on the strategies, challenges and sharing of information between colleagues in foreign language interpretation.

The study showed that interpretation, especially in English, often appears in assignments. The study highlighted how a foreign language may emerge in the assignments often linked to social interaction. The study highlighted the cooperation between the customer and the interpreter. It is important to be open about the impact of the foreign language on the quality of interpretation for all parties to the assignment. Interpreters have made particular use of delay in interpreting a foreign language.

The thesis provides up to-date information on foreign language interpretation and its challenges in the field of interpretation. The thesis presents situations where interpreters have encountered foreign languages and different interpretation strategies. Foreign languages should be dealt more in the field. This thesis offers further research topics.

Keywords: Finnish sign language, foreign languages, interpreting

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTEYÖN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	8
	2.1 Aiemmat tutkimukset.....	8
	2.2 Opinnäytetyön tilaaja.....	9
3	VIITTOMAKIELEN TULKKIKOULUTUS	11
	3.1 Kielten taitotasot	11
	3.2 Koulutuksen työkielet	12
	3.3 Koulutuksen muut kieliopinnot	13
4	TULKKAUS	15
	4.1 Tulkkauksen prosessi.....	16
	4.2 Gilen kapasiteettimalli	16
	4.3 Cokelyn prosessimalli ja virheluokitus.....	17
5	TULKKAUSSTRATEGIAT	20
	5.1 Viive.....	20
	5.2 Uudelleen muotoilu ja kulttuurien vaikutus.....	21
	5.3 Poisjätö ja lisäys	21
6	KOLMANNEN KIELEN TULKKAUS	23
	6.1 Kolmannen kielen tulkkauksen haasteet.....	24
	6.2 Modaliteettierot.....	25
	6.3 Tulkkausprosessin vaatima kapasiteetti.....	25
	6.4 Aksentti.....	26

6.5 Sanasto ja merkitys	26
7 TUTKIMUSAINEISTON KERUU	28
7.1 Kyselyn toteutus	28
7.2 Haastattelun toteutus	30
8 TULOSTEN ESITTELY.....	31
8.1 Kyselyn tulokset	31
8.2 Haastattelun tulokset.....	37
8.3 Yhteenveto	43
9 POHDINTA.....	44
9.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	44
9.2 Tutkimuskysymykset ja niihin saadut vastaukset.....	45
9.3 Tutkimustulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotukset	46
9.4 Lopuksi	47
LÄHTEET	48
LIITTEET.....	52
Liitteet 1. Webropol-kysely	52
Liite 2. Haastattelukysymykset.....	56
Liite 3. Tulkintietolomake TU52	58

1 JOHDANTO

Viittomakielen tulkit kohtaavat kentällä aina vain useammin vieraita kieliä. Asiakaskuntaa on laajemmin korkeakouluopinnoissa sekä erilaisissa asiantuntijarooleissa työpakoilla. (De Wit 2010, 226.) Jotta kommunikaatio ja vuorovaikutus toteutuu toimeksiannon vaatimalla tavalla, ei aina riitä, että tulkki tulkkaa suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen välillä. Erityisesti englannin kieli on noussut osaksi tulkkien työkieliä. Kahden vieraan kielen välillä työskennellessä tulkkauksen voi olla tulkille huomattavasti haastavampaa sekä kuormittavampaa verrattuna normaaliin, äidinkieleltä tulkattuun tilanteeseen. Kuormituksen helpottamisen ja tulkkauksen sujuvuuden näkökulmasta valmistautuminen toimeksiantoihin on merkittävässä roolissa. (Laine 2006, 241–242.) Mutta, kuinka tulisi toimia vieraan kielen tulkkauksitilanteessa, johon ei ole voinut etukäteen valmistautua?

Tarkastelun kohteena tässä opinnäytetyössä ovat tilanteet, joissa vieraita kieliä on ilmaantunut ilman ennakkotietoa sekä erilaiset tulkkauksen strategiat ja ratkaisuvaihtoehdot, joita kyseisissä tilanteissa on käytetty. Opinnäytetyön tavoite on saada tulkkauksen alalle lisää tietoa vieraiden kielten tulkkaukseen liittyvistä tilanteista. Onko alalla toimeksiantoja, joissa tyypillisesti esiintyy vieraita kieliä? Tavoitteena on myös selvittää konkreettisia esimerkkejä vieraan kielen tulkkaukseen liittyvistä strategioista.

Vieraan kielen tulkkauksen eli kolmannen kielen tulkkaukseen liittyvissä tutkimuksissa kohteena on ollut usein englannin kieleltä tulkkauksen. Tässä opinnäytetyössä ei tutkita vain englannin kieleltä tulkkausta, vaan tutkimuksissa on otettu huomioon laajempi kielten vaihtelu. Opinnäytetyön tietoperustassa avaan Suomessa toteutuvaa tulkkikoulutusta, tulkkausta yläkäsitteenä sekä kolmannen kielen tulkkausta. Lopuksi kerron tutkimuksen toteutumisesta ja tutkimustulokset.

Tietoperusta koostuu kotimaisista ja kansainvälisistä julkaisuista. Opinnäytetyön kansainvälisistä lähteistä merkittävin on vuonna 2008 järjestetty The European Forum of Sign Language Interpreters (efsl) konferenssin raportti, jossa käsitellään kolmannen kielen tulkkausta (Crasborn & van Dijken 2009, 6–7). Opinnäytetyön tutkimusaineistoa kerättiin kahdella kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusmenetelmällä, Webropol-kyselyllä (liite 1) sekä haastattelemalla kahta tulkkiä.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Kieliasiantuntijat ry. Kieliasiantuntijat ry kiinnostui työni tilaamisesta, sillä aihe on ajankohtainen ja tarjoaa alalla työskenteleville tulkeille tietoa vieraan kielen tulkkaukseen liittyvistä teemoista ja pohjaa kehittämisideoille.

2 OPINNÄYTEYÖN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaisissa tulkkaustilanteissa lähdekieli on vaihtunut vieraalle kielelle, ilman, että tulkki on saanut ennakkotietoa mahdollisista vieraista kielistä. Tulkkaustoimeksiannossa valmistautuminen on keskeisessä roolissa ja valmistautumiselle on internetin, sosiaalisen median ja muun mediasisällön aikakautena paljon erilaisia mahdollisuuksia. Sanastoon tutustuminen, annetun aiheen tai tilaajan taustoittaminen tarjoaa tulkille eväitä saada toimeksianto sujuvaksi. (Napier 2016, 41–42). Aina ei kuitenkaan ole mahdollista saada etukäteen tietoa kielten vaihtumisesta kesken toimeksiannon, joten opinnäytetyön toisena tavoitteena on selvittää millaisia tulkkausstrategioita tulkit ovat käyttäneet näissä yllättävissä vieraan kielen tulkkaustilanteissa.

Opinnäytetyössä lähdettiin hakemaan vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millaisissa tilanteissa tulkit ovat kohdanneet vieraalta kieleltä viittomakielelle tulkkauksen ilman ennakkotietoa?
- Millaisia ratkaisuvaihtoehtoja tai selviytymisstrategioita tulkit ovat käyttäneet yllättävissä vieraan kielen tulkkaustilanteissa?

2.1 Aiemmat tutkimukset

Vieraalta kieleltä tulkkaus, tai toiselta nimeltään kolmannen kielen tulkkaus, on yleistynyt viittomakielen tulkkauksen alalla vuosien varrella. Teemaa käsiteltiin vuoden 2008 The European Forum of Sign Language Interpreters eli efsli:n konferenssissa Hollannissa, jossa konferenssin aihe oli Third language interpreting, (suom. Kolmannen kielen tulkkaus). Aihetta käsiteltiin alan ammattilaisten pitämien puheenvuorojen sekä ryhmäkeskustelujen kautta. Konferenssissa kolmannen kielen tulkkauksella viitattiin usein englannin kielen ja kansallisen viittomakielen väliseen tulkkaukseen. (Crasborn & van Dijken 2009, 6–7.) Kansallinen viittomakieli tarkoittaa esimerkiksi Suomessa suomalaista viittomakieltä tai suomenruotsalaista viittomakieltä.

Konferenssissa käsiteltiin myös reletulkkausta, sen hyötyjä ja haittoja tulkkaustilanteessa. Reletulkkaus voi olla esimerkiksi puhuttujen kielten tulkin ja viittomakielen tulkin yhteistyötä.

Tulkkaustilanteessa puhuttujen kielten tulkki toimii lähdekielen ja viittomakielen tulkin äidin-kielen tai muun työkielen välillä. Reletulkkauksessa voi olla myös kuuro viittomakielen tulkki, joka tulkkaa vieraan viitotun kielen ja kansallisen viittomakielen välillä, jonka jälkeen kuuleva tulkki tulkkaa puhutulle kielelle. Ideaali tilanne olisi se, että tulkkaus toteutetaan aina niiden kielten välillä, joihin tulkki on saanut koulutuksen. (Crasborn 2009, 8–10.)

Tulkit kohtaavat enenevässä määrin tilanteita, joissa kansallisten kielten, puhuttu ja viitottu, lisäksi tilanteessa käytetään myös muita kieliä. Tällaisia tilanteita voivat olla kokoukset, tapaa-miset, konferenssit tai paikallisissa yhteisöissä kohdatut tilanteet. Kuurojen korkeampi koulu-tustaso on myös lisänneet tarvetta kolmannen kielen tulkkaukselle. (Nilsson 2009, 33–34; De Wit 2010, 226.)

Englannin kielen tulkkauksesta on tehty myös opinnäytetöitä. Jenni Laineen vuonna 2003 te-kemä Englanti-suomalainen viittomakieli -englanti: tulkilta edellytettävät erityistaidot ja tulk-kauksen kulku. Opinnäytetyön pojalta Laine on myöhemmin tuottanut kirjoituksen otsikolla Tulkkaus kahden modaaliteetin ja kahden vieraan kielen välillä (Laine 2003; Laine 2006.) Li-säksi Emmi Niittylä (2013) on tehnyt opinnäytetyön Kolmannen kielen tulkkaus: Englanti viit-tomakielen tulkin työkielenä, jossa niin ikään käsitellään viittomakielen tulkkien englannin kie-len taitoa, koulutustaustaa ja vieraan kielen tulkkaukseen vaadittavaa pätevyyttä. Työssään Niittylä kartoittaa myös tulkkauspalvelua tuottavien yritysten käytäntöjä kolmannen kielen tulkkauksessa. (Niittylä 2013.)

2.2 Opinnäytetyön tilaaja

Opinnäytetyön tilaajana toimii Kieliasiantuntijat ry, joka on monikielisen viestinnän asiantun-tijoiden ammattijärjestö. Monikielisen viestinnän asiantuntijoita ovat muun muassa tulkit, kääntäjät, kielenhuoltajat, käännöskoordinaattorit ja niin edelleen. Kieliasiantuntijoiden toi-minta on alkanut vuonna 2019, kun Käännösalan asiantuntijat KAJ ry ja Suomen viittomakielen tulkit ry yhdistyivät.

Kieliasiantuntijat ry työskentelee yhteistyössä sekä työelämän edustajien että korkeakoulujen kanssa. Heidän kautta saa apua muun muassa palkkaneuvontaan, työehtosopimukseen ja mui-hin työsuhteeseen liittyvissä asioissa. Kieliasiantuntijat ry on myös ollut mukana päivittämässä asioimistulkkien ammattisäännöstöä vuonna 2021. Kieliasiantuntijat ry on useamman järjestön

jäsen, kuten Akavan Erityisalat, The European Forum of Sign Language Interpreters (efsli) ja World Association of Sign Language Interpreters (WASLI). (Kieliasiantuntijat, 2022.)

3 VIITTOMAKIELEN TULKKIKOULUTUS

Suomessa viittomakielen tulkiksi voi valmistua Humanistisesta ammattikorkeakoulusta (Humak) sekä Diakonia-ammattikorkeakoulusta (Diak). Koulutuksen aikana opiskelija saa valmiudet työskennellä suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen välillä erilaisissa asioimis- ja opiskelutulkkaus tilanteissa. Koulutus kestää noin neljä vuotta ja tutkinnon laajuus on 240 opintopistettä. Opiskelijoilta ei vaadita aiempaa osaamista tai tuntemusta suomalaisesta viittomakielestä tai viittomakielisten kulttuurista. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022; Diakonia-ammattikorkeakoulu 2022.)

3.1 Kielten taitotasot

Viittomakielen tulkkauksen opintoja aloittaessa opiskelijalta ei vaadita ennakkotietoa kielestä tai kulttuurista, joten opinnot alkavat alkeista. Opintojen edetessä opiskelijan taitoja tuottamisessa, ymmärtämisessä ja keskustelussa arvioidaan eurooppalaisen viitekehyksen (EVK) ja Yleisen kielitutkinnon (YKI) määrittelemillä taitotasoilla (Jyväskylän yliopisto 2019, 5–6.) Arviointi poikkeaa puhuttujen kielten arvioinnista, sillä viittomakielen taidon arvioinnista on poistettu kokonaan kirjoittamisen arvioinnin osuus. Arviointiosuuden poistaminen johtuu puhuttujen kielten ja viittomakielen modaliteetti eroista. (Mt., 5–6; Ahola & Ohranen & Neittaanmäki 2019.) Yleisen kielitutkinnon tasot on jaettu tasoille 1–6, kun taas eurooppalaisen viitekehyksen tasot ovat A1-C2. Tasot voi karkeasti jakaa niin, että perustaso 1–2 vastaa A1-A2, keskitaso 3–4 vastaa B1-B2 ja korkeataso 5–6 vastaa C1-C2. (Jyväskylän yliopisto 2019, 7–9; Council of Europe 2020, 62–66.)

Voidakseen toimia viittomakielen tulkkina valmistumisen jälkeen, tulee opiskelijan suorittaa loppukokeet hyväksytysti eli vähintään arvosanalla kolme (3). Loppukokeissa katsotaan opiskelijoiden valmiutta toimia tulkkina, jolloin vastavalmistuneella tulkilla tulee olla vähintään keskitason taidot viittomakielessä. (Kela 2020, 12.) Viittomakielen tulkkauksen loppukokeissa on kolme osaa; kaksi monologitulkkausta ja dialogitulkkaus. Monologitulkkauksessa tulkataan kerralla vain yhteen suuntaan, joko suomen kieleltä viittomakielelle tai viittomakieleltä suomen kielelle. Monologitulkkauksessa ei ole keskustelua tai vuorovaikutusta lähdekielen tuottajan kanssa. Dialogitulkkauksessa opiskelija toimii tulkkina sosiaali- tai terveydenhuollon konteks-

tissa kuulevan ja kuuron välillä (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 30.) Dialogitulkauksessa keskustelu ja vuorovaikutus toteutuu, jolloin opiskelija voi pyytää osapuolia toistamaan tai tarkistaa, että on ymmärtänyt oikein.

3.2 Koulutuksen työkielet

Kielet ovat tulkin tärkeimmät työvälineet. Suomessa kuulevilla viittomakielen tulkeilla suomen kieli on pääosin äidinkieli tai ainakin äidinkieltä vastaavalla tasolla. Koulutuksessa suomen kielen taitoa harjoitetaan viestinnän, kielitaidon ja vuorovaikutuksen opintojaksoilla. Lisäksi suomen kieltä kehitetään tulkkauksen opintojaksoissa tulkatessa viittomakieleltä suomen kielelle (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2002.)

Opiskelijan alkuvaiheessa keskitytään viittomakielen perusteisiin. Viittomakielen opinnoista opiskelijat saavat pohjan viittomakielellä kommunikointiin kerryttämällä viittomavarastoa ja oppimalla viittomakielen rakenteesta. Viittomakieli poikkeaa monella tapaa puhutuista kielistä, sillä viittomakieli on gestuaalis-visuaalinen kieli eli viesti vastaanotetaan näön avulla ja tuotetaan eleiden ja liikkeen kautta. Suomen kieli taas perustuu oraaliseen eli puheen ääniaaltoihin ja kuulon kautta viestin vastaanottamiseen (Jantunen 2003, 9-10; Laine 2006, 230; Rissanen 2006, 26-27; Tommola 2006, 128-129.) Edellä mainitun modaaliteettieron lisäksi myös kuulevien ja kuurojen kulttuurissa on eroavaisuuksia. Viittomakielen opetuksen alkuvaiheessa onkin tärkeää, että opiskelijat saavat tietoa viittomakielisten ja kuurojen historiasta, kulttuurista, tulkkauspalvelun toiminnasta sekä laajempaa tietoa alan eri toimijoista. (Humphrey & Alcorn 2007, 51; Nisula & Manunen 2009, 25–26.)

Viittomakielessä on myös murteita ja erilaisia variaatioita, joihin vaikuttaa muun muassa viittomajan ikä, kielitausta ja alueelliset erot. Viittomakielen tulkin tulisi ymmärtää erilaisia viittomistyyliä ja myös osata tuottaa rekisteriin sopivaa kieltä. Tähän tavoitteeseen pääseminen vaatii tulkilta itsenäistä työtä sekä opiskeluaikana että työelämässä. Kielitaidon kehittäminen ei tulkin ammatissa koskaan lopu. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2010, 54.)

Vieraan kielen oppimisen haasteista huolimatta viittomakielen tulkit voivat kokea viittomakieleltä suomen kielelle tulkkauksen vaikeammaksi, mikä poikkeaa puhuttujen kielten tulkkauksesta. Puhuttujen kielten tulkit tulkkaavat usein vain äidinkielelleen päin. (Roslöf & Veitonen 2006, 163–164; Hynynen & Pyörre & Roslöf 2010, 54.) Äidinkielelle tulkkaus saattaa tuntua

haasteellisemmalla, jos lähdekielen ymmärtämisessä on vaikeuksia eikä tulkki saa kiinni asiayhteyksistä. Myös se voi vaikuttaa, että suomen kielelle tulkattaessa tulkki ja kuulevat jakavat yhteisen äidinkielen, jolloin tulkki ja kuuntelijat havainnoivat samaan aikaan tulkkeessa ilmenneet puutteet ja virheet. Tämän myötä tulkki voi kokea erilaisen paineen tulkata suomen kielelle. Viittomakielelle tulkattaessa tulkki ei välttämättä pysty havainnoimaan tuottamansa tulkkeen virheitä yhtä yksityiskohtaisesti. (Roslöf & Veitonen 2006, 164–165.) Viittomakielen harjoittamista painotetaan enemmän kuin suomen kielen kehittämistä, mutta tosiasiaa myös suomen kielen huolto on ammatissa tärkeää. Suomen kielen taitoa voi täydentää yhtä lailla viittomakielen rinnalla, esimerkiksi lukemalla laajasti kirjallisuutta. (Hynynen & Pyörre & Roslöf 2010, 54.)

3.3 Koulutuksen muut kieliopinnot

Suomenruotsalainen viittomakieli ei kuulu pakollisiin opintoihin viittomakielen tulkkien opetus suunnitelmassa, joten siitä ei tule automaattisesti yksi valmistuvan tulkin työkielistä. Suomenruotsalaisen viittomakielen opintoja on kuitenkin voinut valita vapaavalintaisina opintoina Humanistisessa ammattikorkeakoulussa 5–20 opintopisteen verran. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 50).

Tulkkaus opintojen aikana opiskelijan tulee suorittaa ammatillisia kieliopintoja sekä englannin että ruotsin kielestä yhteensä 10 opintopisteen verran. Kieliopinnot tähtäävät suulliseen ja kirjalliseen osaamiseen, sekä siihen että opiskelijalla on tietoa alan sanastosta sekä kyky löytää oman alan tietoa englannin- ja ruotsinkielisistä lähteistä. Tämän lisäksi on mahdollista lähteä kansainväliseen vaihtoon laajentamaan kieliopintoja. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 12; Diakonia-ammattikorkeakoulu 2022, 20–21.)

Humakissa on kansainvälisyyteen liittyviä viiden (5) opintopisteen laajuisia opintojaksoja, kuten Tulkkausalan kansainvälinen osaaminen, Kansainvälinen viittominen ja Tulkkaus kansainvälisissä ympäristöissä. Kansainvälinen viittominen ja Tulkkaus kansainvälisissä ympäristöissä opintojaksoilla opetuskielenä on englanti. Molemmat opintojaksot valmentavat opiskelijaa toimimaan kansainvälisessä ympäristössä erilaisten kielellisten ja multimodaalisten keinojen avulla. Lisäksi opintojaksoilla harjoitellaan joitakin tulkkauksen tekniikoita kansainvälisessä ympäristössä työskennellessä. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022, 43.)

Vieraiden kielten opintojaksoja on tarjolla yhteensä viisi (5) ja niiden opintopistemäärä on yhteensä 25. Tulkin tutkinnon kokonaisopintomäärään (240 opintopistettä) verrattuna vieraiden kielten opiskelu on vähäistä. Tutkinto ei siis tähtää kolmannen kielen tulkkauksen pätevyYTEEN, vaan on keskittynyt kansallisten kielten väliseen tulkkaukseen.

4 TULKKAUS

Viittomakielen tulkkaus määritellään Tieteen termipankissa (2022) seuraavasti: Tulkkaus viittomakielen ja puhutun kielen tai kahden viittomakielen välillä (Tieteen termipankki, 2022). Tulkkaus on kognitiivinen prosessi, jossa tulkilta vaaditaan informaation käsittelyä sekä lähdekielen, että tulokielen taitamista, muistia ja kykyä hahmottaa kielten välisiä vastaavuuksia (Cokely 1992a, 125; Tommola 2006, 129). Tulkkaus on aina tilanteeseen sidonnainen ja elää tilanteen mukaan, näin myös vieraalta kieleltä tulkkauksessa. Käsittelen tulkkausta ja sen prosessia tarkemmin tässä luvussa, sillä jo kansallisten kielten (suomen kieli ja suomalainen viittomakieli) välisessä tulkkauksessa prosessi on haastava ja monimutkainen. Kahden vieraan kielen välinen tulkkaus haastaa siis tulkkia kognitiivisesti vielä enemmän. Vieraan kielen, eli kolmannen kielen, tulkkausta käsittelen omassa erillisessä pääluvussa.

Tulkkaus voi olla onnistunutta, vaikka se sisältäisikin virheitä, sillä tulkkaustilanteessa korjausmahdollisuudet ja aika on rajallisempi kuin esimerkiksi käännöstyössä. Kielellisten taitojen lisäksi tulkin sosiaalisilla taidoilla on merkitystä. Joissakin tilanteissa tilannetaju ja vuorovaikutus asiakkaan kanssa voivat saada asiakkaan näkökulmasta aikaan onnistuneen tulkkaustilanteen, huolimatta kielensisäisistä virheistä. (Roslöf & Veitonen 2006, 163–164.) Puhutun ja viittotun kielen välisessä tulkkauksessa tulkki toimii aina kahden modaliteetin ja kulttuurin välillä. Ei riitä, että tulkki käyttää oikeita viittomia tai sanoo oikeita sanoja, jos kieli ei ole tulokielelle ilmaistuna selkeää ja ymmärrettävää. Esimerkiksi viittomakielelle tulkattaessa ei riitä, että tulkillä on oikeat viittomat hallussa, jos ilmaisusta puuttuu kokonaan eläytyminen ja ei-manuaaliset ilmaisut. (Roslöf & Veitonen 2006, 163.)

Viittomakielen tulkkauksessa keskeiset tulkkausmenetelmät voi jakaa konsekutiivi- ja simultaanitulkkaukseen. Konsekutiivi- eli peräkkäistulkkauksessa tulke tuotetaan puhujan tai viittotajan taukojen aikana. Tulkkaus perustuu siis vuorotteluun puhujan ja tulkkauksen välillä ja tulkkaus toteutetaan tulkin muistin ja muistiinpanojen avulla. Simultaanitulkkauksessa tulke tuotetaan tulokielelle samanaikaisesti lähdekielen kanssa. Simultaanitulkkauksessa tulee kuitenkin pitää riittävää viivettä, jotta tulke koostuu eheistä kokonaisuuksista ja kielellisesti oikeassa muodossa. (Humphrey & Alcorn 2007, 155–16; Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2022.)

4.1 Tulkkauksen prosessi

Viittomakielen tulkkauksessa tulkki vastaanottaa lähdekielen, esimerkiksi puhutun kielen viestin, jonka tulkki prosessoi tulokielelle, eli tässä tapauksessa viittomakielelle ymmärrettävään muotoon. Prosessin aikana tulkki tunnistaa puhujan tuottaman viestin merkityksen ja tarkoituksen. Tulkki ei tulkkaa sanatarkkaan, vaan analysoi viestin merkitykselliset osat, joita on puheessa tuotettujen sanojen ja termien lisäksi myös prosodiaan liittyvät elementit. Tunnistettuaan lähdekielen merkityksen ja käsiteltyään viestin tulokielelle sopivaan, merkitystä vastaavaan muotoon, tuottaa tulkki viestin viittomakielellä. Viittomakieleltä puhutulle kielelle tulkki vastaavasti vastaanottaa viestin, analysoi viestin merkityksen huomioiden sekä kielelliset, että ei-manuaaliset elementit ja vasta sitten tuottaa kieliopillisesti laadukkaana tulkkeen. (Tommola 2006, Humphrey & Alcorn 2007.)

Kuten sanottu tulkkkaus on vaativa kognitiivinen tapahtuma. Tulkkauksessa erityisesti tulkin muistilla on tärkeä rooli. Tulkin työmuisti on käytössä tulkkauksilanteessa, kun lähdekielen informaatiota tulee samaan aikaan tulkkauksen kanssa. Työmuistista on mahdollista siirtää tietoa säilömuistiin, jossa informaatio varastoituu ja jota tulkki pystyy hyödyntämään myöhemmin. Säilömuistiin varastoitunutta tietoa voi palauttaa työmuistiin, esimerkiksi valmistautumisen aikana kerätty tieto jää säilömuistiin. Näin ollen mitä tarkemman ja kattavamana tietorakenteen tulkki on voinut valmistautumisessa tehdä, sen sujuvammin muisti toimii tulkkauksilanteessa. (Tommola 2006, 131–134.)

Konsekutiivi- ja simultaanitulkkauksessa on erilaiset muistitoiminnot. Konsekutiivitulkkauksessa tulkin tulee jäsenellä vastaanotettu viesti työmuistissa niin, että laajoja asiakokonaisuuksia voi siirtää säilömuistiin. Simultaanitulkkauksessa tulkin muistilta ei vaadita vastaavaa tiedon siirtoa ja palautusta, vaan tulkin tulee kohdistaa tarkkaavaisuus lähdekielen viestin ymmärtämiseen ja tulokielelle tuottamiseen. Tulkkeen sujuvuuteen vaikuttaa tulkin prosessi ja sanastoahan nopeus. (Tommola 2006, 134.) Avaan vielä tulkkauksen prosessia kahden tulkkauksen tutkimuksissa sekä tulkkauksen opinnoissa käytetyn mallin avulla.

4.2 Gilen kapasiteettimalli

Gilen (Gile 1997) kapasiteettimallia käytetään puhuttujen kielten simultaanitulkkauksen tarkastelussa. Kapasiteettimallissa tulkin kognitiivinen kapasiteetti nähdään rajallisena (Gile 1997,

164; Tommola 2006, 136.) Tätä mallia on sovellettu myös viittomakielen tulkkauksessa. Tulkkauksessa tapahtuva suoritus voidaan jakaa Gilen mukaan kolmeen perustehtävään; kuunteleminen ja analysointi, tuottaminen ja muistaminen (Gile 1997, 164; Tommola 2006, 136.)

Näiden perustehtävien lisäksi tulkki koordinoi toimintoja, jolloin kapasiteetti jakaantuu eri tehtäville tulkkauksen aikana ja tulkki pystyy toteuttamaan sujuvaa tulketta. Tulkkauksen onnistumisen kannalta tilanteen vaatiman kapasiteetin ei tulisi ylittää tulkin käytössä olevaa kapasiteettia. Kapasiteetin riittävyys vaikuttaa tilanteen haastavuus ja toimeksiannon ennakkotiedon määrä sekä tulkin valmistautuminen. (Gile 1997, 164–166; Tommola 2006, 136–137.)

Haastavissa tilanteissa tulkki voi joutua ohjaamaan kapasiteettiaan tietoisesti jollekin tietylle tehtävälle, esimerkiksi muistille. Samaan aikaan, kun kapasiteetti on kohdistunut muistiin, joutuu tulkki kuitenkin keskittymään kuuntelemiseen, analysointiin ja tuottamiseen. Vaikka tulkin kapasiteetti on kohdistunut muistiin, eikä ymmärtämisen ja tuottamisen kapasiteetille ole niin paljon tilaa, joutuu tulkki simultaanitulkkauksessa samaan aikaan vastaanottamaan lähdekielen uutta informaatiota, sekä tuottamaan tulketta tulokielelle. Tulkin ammattitaidon kehittyessä alkaa myös osaaminen tulkkauksen eri osa-alueilla kehittyä, jolloin tulkin ei tarvitse pinnistellä niin paljon ja osatehtävien suoritus paranee. (Gile 1997, 166; Tommola 2006, 136–137.)

4.3 Cokelyn prosessimalli ja virheluokitus

Cokely on prosessimallin lisäksi määritellyt virheluokituksen (engl. miscue), joihin kuuluu poisjätto, lisäys, korvautuminen, lähdekielen interferenssi (engl. intrusion) ja anomalia. Virheluokitus luonnehtii tulkkauksessa lähdekielen viestin ja tulokielelle tuotetun viestin vastaavuuden puutteita ja näihin Cokely on kiinnitetty huomiota tulkkauksen prosessia tutkiessa. (Cokely 1992a, 73–74.)

Yksinkertaistettuna poisjätto tarkoittaa informaatiosta poisjääviä osia, kuten sanoja, lauseita tai kielen sidosteisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Myös puhujan tyyli, tauotus ja täytesanat tulisi tuottaa tulokielelle, jotta vastaanottaja saa puhujasta kokonaisvaltaisen käsityksen. Lisäyksessä vastaavasti lähdekielen viestiin tulee ylimääräistä, tulkin tekemää lisäystä, kuten tarpeetonta toistoa. Myös esimerkiksi tulkin prosessin näkyminen kasvoilta voidaan nähdä tulkkauksessa lisäyksenä, sillä tulkin ilme voi antaa väärän mielikuvan puhujasta. (Cokely 1992a, 74–75.) Poisjätto ja lisäys eivät aina kuitenkaan ole automaattisesti tulkkauksessa tapahtuvia virheitä,

vaan voivat olla myös tietoisia strategioita, jotka ovat välttämättömiä tulokielelle tuotettavan, koherentin kielen näkökulmasta.

Korvautumisessa lähdekielen viesti voi muuttua, kun tulkkaustilanteessa alkuperäinen ilmaisu korvataan jollakin toisella. Korvautunut ilmaisu voi olla joku sana tai käsite, jonka seurauksena muuttunut merkitys laajenee tai pienenee alkuperäisestä merkityksestä. Interferenssi puolestaan tarkoittaa lähdekielen vaikutusta tai sekoittumista tulokieleen. Interferenssiä pidetään pääosin virheellisenä, sillä interferenssillä voi olla vaikutusta tulokielen ymmärrettävyyteen. Anomalian kohdalla tulkeessa on jotain merkityksetöntä tai epänormaalia, jotka myös vaikuttavat tulkkeen ymmärrettävyyteen. Nämä tulkkauksen virheet eivät kuitenkaan tee tulkkeesta automaattisesti epäonnistunutta. Tulke voi olla ymmärrettävää ja kommunikointi toteutua, mikäli virheiden rooli ei ole liian hallitseva. (Cokely 1992a, 75–76.)

Cokelyn prosessimallissa tulkkauksen prosessi on jaettu seitsemään osa-alueeseen; viestin vastaanottaminen, esikäsittely, lyhytkestoiseen muistiin vieminen, merkityksen ymmärtäminen, vastaavuuden määrittelemine, sanastollinen muotoilu ja lopuksi tuottaminen. Jotta tulkki pystyy tulkkaamaan tulokielelle, tulee hänen vastaanottaa lähdekielen viesti kuulon tai visuaalisen viestintäkanavan kautta ja hahmottaa viesti lause- ja sanastotasolla. Esikäsittelyssä vastaanotetusta viestistä erotellaan merkitykselliset ja merkityksettömät tekijät ja ymmärtäessään viestin asiayhteyden, tulkki pystyy käsitellä yksiköiden merkittävät osat. (Cokely 1992a, 129–135.)

Simultaanitulkkauksessa prosessi tapahtuu hyvin nopeasti ja lähdekielen informaation tuottaminen ei ole samalla tavalla rytmitettyä, kun konsekutiivitulkkuksessa. Simultaanitulkkauksessa tulkki siirtää jatkuvasti informaatiota lyhytkestoiseen muistiin ja palauttaa sitä, jotta voi saavuttaa koherentin tulkkeen. Tulkki ei voi aloittaa tulkkaamaan heti, kun lähdekielen informaatio alkaa, vaan asioita tulee varastoida muistiin, jotta tulkilla on riittävästi materiaalia merkityksen välittämiseen. Tulkattavan materiaalin keräämiseen tulkki hyödyntää viivettä, sillä mikäli tulkki pitää liian lyhyen viiveen, ei lähdekielen informaatiota ole välttämättä kerääntynyt tarpeeksi, jolloin tulkkauksessa ilmenee virheitä ja tulkki joutuu käyttämään aikaa niiden korjaamiseen. (Cokely 1992a, 135–139.)

Saatuana tarpeeksi lähdekielen materiaalia lyhytkestoiseen muistiin, tulkki pystyy ymmärtämään puhujan viestin merkityksen. Merkityksen ymmärtämiseen vaikuttaa myös tulkin valmistuminen ja ennakkotieto. Merkityksen ymmärtämisestä voi sanoa karkeasti, että sen mitä ei

ymmärrä ei voi tulkata, tai jos ymmärtää väärin niin myös tulkkaa väärin. Löydettyään merkityksen, tulkin tulee irtautua lähdekielestä tuottaessaan tulokielelle tulketta. Mikäli ei ole täysin ymmärtänyt lähdekieltä, on siitä usein vaikeampi irtautua ja saattaa sortua sanasta sanaan tulkaukseen. Myös tulkin kyvyllä löytää vastaavuuksia lähdekielen ja tulokielen välillä on vaikutusta. Vaikka tulkki ymmärtäisi hyvin viestin merkityksen, mutta ei löydä sopivaa vastinetta tulokielellä voi tulkkeen merkitys vääristyä. Merkitykseen keskittyminen ja kielen rakenteen muutokset tulokielelle, sekä ei-manuaalisten elementtien lisääminen viimeistelee tulkkausprosessia ennen tulokielelle tuottamista. Viimeisenä vaiheena oleva tuottaminen nähdään prosessin loppuun viemisenä, jolloin tulkki tuottaa selkeän ja huolitellun tulkkeen. On kuitenkin realistista olettaa, että siinä missä natiivit kielenkäyttäjät tekevät artikulaatio- tai kielivirheitä, niin myös tulkeilla on samanlaisia virheitä tulkkeessa, eivätkä virheet täysin poissulje tulkkeen onnistumista. (Cokely 1992a, 139–153.)

5 TULKKAUSSTRATEGIAT

Tulkkausstrategiat voivat ilmetä missä tahansa tulkkausprosessin vaiheessa, niin valmistautumisessa, itse tulkkauksen aikana sekä tulkkeen jälkeen. Valmistautumista voi olla valmiiksi saatujen materiaalin läpikäyntiä, itsenäistä tiedon hankintaa ja sanaston läpikäyntiä toimeksiannon aiheen perusteella, tai kollegoiden ja tulkkiparin konsultointia. Valmistautumisen myötä tulkilla on paremmat valmiudet toimeksinnossa ilmenevien haasteiden kohtaamiseen. Toimeksiannon jälkeiset strategiat voivat olla asiakkaan tai parin kanssa käyty palautekeskustelu, oman tulkkeen reflektointi tai tulkkeen analysointi esimerkiksi tallenteelta. (Napier 2016, 41–43.) Tulkkeen aikana ilmeneviä tulkkausstrategioita avaan seuraavissa alaluvuissa.

5.1 Viive

Viiveen avulla tulkki pystyy hallinnoimaan tulkkauksilannetta; missä kohtaa aloittaa tulkkeen tuottaminen ja kuinka paljon lähdekielen viestiä pitää olla, jotta tulkkeesta tulee kokonaisuus. Pitkällä viiveellä tulkki voi varastoida muistiin lähdekielen materiaalia ja rakentaa lähdeviestin merkityksen perusteella tulkkeen. (Cokely 1992b, 42) Lyhyt viive voi olla osittain myös tietoinen tulkkaus ratkaisu. Esimerkiksi puhelinnumeroa tai muut pitkää numerosarjaa tulkatessa voi lyhyt viive olla avuksi, sillä on arvioitu, että aikuinen pystyy pitämään keskimäärin seitsemän numeroa työmuistissaan. Monille numeroiden muistaminen voi kuitenkin rajoittua vain neljään tai viiteen numeroon. (Baddeley 2013, 20.) Näin ollen numerosarjoja tuottaessa lyhyt viive voi olla tulkkauksessa käytetty tietoinen strategia.

Lähdekielen informaation vastaanottamisen ja tulokielelle tulkkauksen välinen viive on noin 2–10 sekunnin välillä. Viive vaihtelee sen mukaan, kuinka tuttua tai haastavaa lähdekieli tulkille on. (Cokely 1992b, 42; Napier & McKee & Goswell 2016, 28.) Myös kielten välinen rakenteellinen ero vaikuttaa viiveen pituuteen. Mikäli kielet ovat hyvin erilaiset, kuten puhuttu ja viitottu kieli, on todennäköisempää, että tarvitaan pidempi viive. Näin tulkki pystyy tuottamaan koherentin tulkkeen tulokielelle. (Mt, 42.) Vieraan kielen ilmaantuminen tulkkauksilanteeseen vaatii usein pidempää viivettä tulkilta, sillä tulkin tulee prosessoida vieraan kielen sanaston lisäksi kielen rakenteen osia, jotta on mahdollista tuottaa lähdekieltä vastaavaa tulketta (Napier ym. 2016, 28–29.)

Toimeksiannon ollessa tulkille erittäin tuttua, on mahdollista, että viivettä lähdekielen ja tulkkeen välillä ei ole juuri ollenkaan. Tulkki voi jopa ennakoida tulkkeessaan mitä lähdekielessä

mahdollisesti seuraavaksi ilmenee. Ennakointi voi mennä väärin, jonka seurauksena tulkki joutuu korjaamaan tulkkausvirheensä. Liian lyhyen viiveen tai liian pitkän viiveen on havaittu jättävän informaatiota pois tulkkeesta. Liian lyhyen viiveen aikana tulkki ei kerkeä analysoimaan vastaanottamansa informaation merkitystä, kun taas liian pitkän viiveen aikana informaatiota alkaa tippumaan pois työmuistista. (Cokely 1992b, 43; Napier & McKee & Goswell 2016, 28–30.)

5.2 Uudelleen muotoilu ja kulttuurien vaikutus

Tulkin työhön kuuluu kommunikointi vähintään kahden kielen ja kulttuurin välillä. Tulkkauksessa on mahdollista mennä asiakkaan toiveiden sekä tulkin taitojen mukaan enemmän lähdekielen mukaisesti tai vahvasti lähdekielestä irtautuen. Lähdekielestä irtauduttua viestin merkitys ei kuitenkaan saa muuttua ja sen tulee toteuttaa haluttu määränpää. Esimerkiksi puhutulta kieleltä viittomakielelle tulkatessa puhutun kielen lause ei välttämättä näytä viittomakielellä yhtään samalta, mutta merkitys ei ole muuttunut. Lähdekielestä irtautuminen tarjoaa yleensä parhaan pohjan kahden kielen ja kulttuurin väliselle kommunikaatiolle. (Napier & McKee & Goswell 2016, 30–31.)

Kielten lisäksi tulkki voi olla tilanteessa ainoa, jolla on tietoa molemmista kulttuureista ja niiden normeista. Näin ollen tulkin tehtävänä on välittää kielten lisäksi myös kulttuurille ominaisia elementtejä. Tulkki voi esimerkiksi irtautua lähdekielestä ja tuottaa erittäin visuaalisen tulkkeen tulokielelle. Visuaalisuuden lisäksi asioita voi ilmaista lähdekielestä poiketen huomattavasti lyhyemmin tai pidemmin. Tulkin tulee siis olla tietoinen, kuinka edustaa tulkkauksen molempia osapuolia. Tällä voi olla suuri vaikutus kommunikaation ja vuorovaikutuksen onnistumiseen ja kulttuuristen väärinymmärtämisen välttämiseen. (Humphrey & Alcorn 2007, 51–52.) On myös merkittävää, että tulkki tunnistaa omat kulttuuriset uskomukset ja oman identiteetin eikä anna niiden vaikuttaa kommunikoinnin sujuvuuteen. On välttämätöntä, että tulkki pystyy ymmärtämään erilaisten kulttuurien näkemyksiä ja hyväksyä ne ilman tuomitsemista (Humphrey & Alcorn 2007, 54.)

5.3 Poisjätö ja lisäys

Tulkkeessa tapahtuva poisjätö tai lisäys voi olla tahatonta, jolloin niiden ilmaantuminen luokitellaan tulkkauksessa tapahtuviksi virheiksi. Poisjätö sekä lisäys on mainittu aiemmin myös

Cokelyn (1992) virheluokituksen yhteydessä. Näiden ilmaantuessa virheellisesti tulkkaustilanteessa lähdekielen informaatio ja tulokielelle tuotettu viesti eivät vastaa toisiaan, eikä merkitys välity. Mikäli tulkkeessa on paljon puutteita esimerkiksi lähdekielessä ilmenneistä syy-seuraussuhteista, ei tulokielelle välitetty viesti ole enää selkeä, jolloin väärinymmärryksen riski kasvaa. (Cokely 1992a, 76–82.)

Poisjätto ja lisäys voivat olla tulkkaustilanteessa myös hyödyllisiä työvälineitä. Esimerkiksi tilanteissa, joissa lähdekieltä ei tulkata tulokielelle täysin samassa muodossa, kun se on esitetty. Tulkkeesta jätetään joitain sanoja tai lauseita pois, jotka eivät ole tulokielelle välitetyn, merkitystä vastaavan viestin näkökulmasta relevantteja. Kielten ollessa modaliteetiltaan hyvin erilaisia, on merkityksen löytäminen ja välittäminen merkittävämmässä roolissa, kun kaiken tulkkaaminen sanasta sanaan lähdekielen mukaan. Lisäyksen suhteen tilanne on sama. Lisäämällä tulokieleen esimerkiksi syy-seuraussuhteita, vaikka näitä ei lähdekielessä ole ilmaistu, voi tulokielestä muodostua vastaanottajalle huomattavasti selkeämpi ja yhtenäisempi kokonaisuus. Strateginen lisäys voi olla myös viittoman lisääminen tulokieleen, vaikka sitä ei ole erikseen mainittu lähdekielessä. (Cokely 1992a, 76–82.) Esimerkiksi, jos lähdekielessä kerrotaan julkisista liikennevälineistä, voidaan tulkkeeseen lisätä viittomat BUSSI JUNA METRO, jotka kaikki kuvaavat julkisia liikennevälineitä.

6 KOLMANNEN KIELEN TULKKAUS

Kolmannen kielen tulkkaus tarkoittaa tilannetta, jossa tulkkaustilanteeseen tulee kolmas kieli, joka ei ole tulkin varsinainen työkieli. Kieli voi olla puhuttu tai viitottu kieli. (Crasborn 2008, 8.) Kuten viittomakielen tulkikoulutuksesta kertovassa luvussa mainittiin, koulutus tarjoaa pätevyuden tulkata kahden kielen välillä. Nämä kaksi kieltä toimivat tulkin työkielinä. Näin ollen toimeksiannossa vastaan tulevat vieraat kielet, joihin tulkki ei ole saanut pätevyyttä koulutuksen aikana, ovat kolmannen kielen tulkkausta. (De Wit 2010, 226.) Kolmannen kielen tulkkausta käsittelevissä materiaaleissa on ilmennyt selkeästi, että tulkkien kielitaito perustuu vahvasti koulussa saatuun taitoon ja itsenäiseen opiskeluun sekä kielen ylläpitoon erilaisilla materiaaleilla ja puhtaasti kielellä kommunikointiin (Laine 2003, 34; Laine 2006, 240; Crasborn 2008, 11; Niittyä 2013, 43–44.)

Suurimmalle osalle viittomakielen tulkeista viittomakieli on vieras kieli, näin ollen kolmannen kielen tulkkauksessa tulkki joutuu työskentelemään kahden itselleen vieraan kielen välillä. Kolmannen kielen tulkkaus voi esiintyä opiskelutulkkauksessa, asioimistulkkauksessa, konferensseissa sekä maahanmuuttajien kanssa työskennellessä. Ideaalitulanteessa tulkki ei tulkkaa kahden vieraan kielen välillä vaan tilanteissa käytettäisiin reletulkkausta. (Nilsson 2009, 33; De Wit 2010, 226.) Reletulkkauksessa on omat haasteensa, erityisesti sen saatavuuden suhteen. Kolmannen kielen ollessa vieras viittomakieli, olisi tulkkauksen sujuvuuden kannalta paras toimintatapa käyttää reletulkkausta, jolloin natiivi tai kuuro viittomakielen tulkki tulkkaisi vieraan viittomakielen ja suomalaisen viittomakielen välillä. Tämän jälkeen kuuleva tulkki tulkkaisi suomalaisen viittomakielen ja suomen kielen välillä. (Kotimaisten kielten keskus 2020, 1–3.) Kansaneläkelaitos (Kela) on kuitenkin linjannut palvelunkuvauksessaan, ettei asiakkaille järjestetä tulkkausta reletulkkauksena tilanteissa, joissa kuuro tulkki tarvitsee tulkin suomalaisen viittomakielen ja puhutun kielen välille (Kansaneläkelaitos 2020, 17–18.)

On itsestään selvää, ettei tulkin tulisi ottaa toimeksiantoa vastaan, johon hän ei ole pätevä (Asioimistulkin ammattisäännöstö 2021.) Toimeksiannon kulusta ja muutoksista ei voi kuitenkaan aina ennakkoon tietää. Tulkki saattaakin kohdata tilanteen, jossa hänellä ei ole riittävää kielitaitoa tai osaamista. Suomessa Kelan kautta saapuneiden toimeksiantojen muutokset hoidetaan joko jälkikäteen tai heti toimeksiannon aikana Kelan Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksen (VATU-keskus) kanssa. Mikäli tulkilla ei ole riittävää osaamista esimerkiksi toimeksiannon aikana ilmenneistä vieraista kielistä tulee olla yhteydessä VATU-keskukseen. Kela ohjeistaa

kuinka toimia ja tilaukseen pyritään saamaan toinen tulkki. VATU-keskus on kuitenkin auki rajallisesti, jolloin aikaikkunoiden ulkopuolella Kelan tavoittaa vain sähköpostitse. (Kansaneläkelaitos 2022b, 65.) Mikäli toimeksiannon aikana tulee tarve saada toinen tulkki, jolla on tarvittava pätevyys, tämä ei ole mahdollista Kelan aukiolojen ulkopuolella. Tällöin tulkki ei saa tilanteen aikana Kelan päätöstä toimeksiannon jatkamisen suhteen, vaan päätös jää tulkin ja asiakkaan välille.

6.1 Kolmannen kielen tulkkauksen haasteet

Maya De Wit (2008, 235) on listannut ominaisuuksia, joita tulkilla tulisi olla kolmannen kielen tulkkauksessa; tutkinto tulkattavasta kielestä, työkokemuksen tuoma taito ja riittävästi tietoa aiheesta ja toimeksiannon kulusta. Näin ei kuitenkaan aina ole. Tulkkien vieraiden kielten osaamista ei tarvitse todistaa Kelalle, jonne tulkki rekisteröityy läpäistyään hyväksytysti viittoma-kielen tulkkauksen loppukokeet. Kela määrittelee kuulo- ja kuulonäkövammaisten tulkkauksessa vieraalta kieleltä tulkkauksen joko keskitason tai vaativan tason tulkkaukseksi. Vaativan tason (5) tulkkaukseen merkin halutessaan tulkilla tulee olla todiste kielitaidosta. (Kansaneläkelaitos 2022a.) Kela ei vaadi todistusta kielikokeen suorittamisesta, mutta erikseen pyydettyinä palveluntuottajan tulee esittää todistus tulkin kielitaidosta. Keskitason (3) tulkkaukseen riittää tulkin oma arvio, eikä palveluntuottajan tarvitse lähettää todistusta tulkin osaamisesta (Kansaneläkelaitos 2020, 49–50; Kansaneläkelaitos 2022a.)

Tulkin työkokemus kolmannen kielen tulkkauksessa ei ole aina taattua, sillä vastavalmistunut tulkki voi joutua yhtä lailla yllättäen tilanteeseen, jossa kieli vaihtuu. Lähdekielen vaihtuessa tulkille vieraaksi kieleksi haasteena voi olla tulkin kokemuksen puute, tilanteessa riittämätön kielitaito sekä valmistautumisen puute. Valmistautumisen merkitystä kolmannen kielen tulkkauksessa voi tuskin korostaa liikaa, sillä ennakkotietojen ja materiaalien avulla tulkin on mahdollista tarkistaa vieraan kielen termistöä ja tehdä käännöstyötä tai perua tilaus puutteellisen kielitaidon vuoksi.

Kolmannen kielen tulkkauksessa on aina tärkeää kommunikoida asiakkaan kanssa. Asiakkaan tulee tietää, onko tulkin mahdollista tulkata kyseiseltä kieleltä ja onko vieraalla kielellä vaikutusta tulkkauksen laatuun. Vieraan kielen tulkkauksesta ja sen haasteista kertomalla asiakkaalle yhteistyö tulkin ja asiakkaan välillä helpottuu. Näin ollen haasteiden ilmentyessä tulkkaukseen asiakas on tietoinen niistä eikä jää tilanteen ulkopuolelle. Mikäli asiakas ei ole tietoinen tilanteen muutoksista voi seurauksena olla epävarmuus tulkin taidoista ja kärsimättömyys tilanteen

sujuvuudesta. (De Wit 2008, 235, 238–240.) Kolmannen kielen tulkkauksessa riittää siis haasteita. Avaan kolmannen kielen tulkkaukseen vaikuttavia teemoja seuraavissa alaluvuissa.

6.2 Modaliteettierot

Viittomakielen tulkin työkielistä puhuttaessa on jo selvää, että viittomakielet ja puhutut kielet eroavat toisistaan merkittävästi. Kuten aiemmin todettu, viittomakieli on gestuaalis-visuaalinen kieli ja puhutut kielet oraalisisä-auditiivisia kieliä, näin ollen kielten rakenteet poikkeavat toisistaan. Viittomakielissä on paljon ei-manuaalisia ilmaisuja, kuten ilmeet, eleet, pään ja kehon asento. Tulkin tulee huomioida nämä eri ilmaisut, jotta tulke on koherentti eikä vain viittomien tuottamista. (Laine 2006, 230–231.)

Puhutuissa kielissä taas on erilaisia kielioppi- ja sisältömenetelmiä, erilaisia tavarakenteita ja prosodian tuomaa vaihtelua. Tulkatessa vieraalta kieleltä viittomakielelle tulee tulkin ymmärtää vieraan kielen eri elementit, kuten kieliopin artikkelit, prepositiot ja määreet, sekä saada puhujan sävyn, rytmityksen ja sanojen korostamisen vivahteet. (Mt., 230–231, 235–236.) Prosessin ollessa kuormittunut voi pelkän vastaavuuden löytämisessä olla haasteita. Prosessin ollessa kuormittunut ei tulkki välttämättä pysty saamaan kaikkia lähdekielen pienimpiä nyansseja tulkeeseen. Pienimmät nyanssit, kuten sävyn ja puheen rytmi voivat kuitenkin vaikuttaa vahvasti siihen millaisena viestin puhuja on halunnut välittää.

6.3 Tulkkausprosessin vaatima kapasiteetti

Kolmannen kielen lisääminen tulkkaustilanteeseen tekee tulkkausprosessista aina haastavamman ja vaatii tulkin kapasiteetilta ison siivun, jolloin kapasiteetti ei pysty jakautumaan muille osa-alueille yhtä tasaisesti. Kapasiteetin ollessa tavanomaista tulkkaustilannetta pienempi, on tulkin tietoisesti pohdittava jäljellä olevan kapasiteetin jakoa. Kolmannen kielen aiheuttama kuormitus voi näkyä tulokielelle tuottamisessa, esimerkiksi kielen laadussa ja viestin välityksessä. (Gile 1992, 164; De Wit 2010, 228.) Kolmannen kielen tulkkaus on tulkille erittäin raskasta sekä fyysisesti että henkisesti ja tulkki tarvitsee yleensä enemmän taukoja toimeksianton aikana. Taukojen tarve lisääntyy tulkin keskittyessä vieraan kielen ymmärtämiseen, viestin merkitykseen ja omasta sanastosta vastaavuuden löytämiseen. (Laine 2006, 241–242.)

Kolmannen kielen tulkkauksessa viive voi olla huomattavasti pidempi, kuin mitä tulkilla olisi äidinkieleltä tulkatessa. Termien ja ilmauksien mieleen palauttaminen ja merkityksen löytäminen vaatii yleensä enemmän aikaa. Tulkki myös työskentelee yleisesti ottaen vähäisemmällä

sanastolla ja ratkaisuvaihtoehdoilla verrattuna äidinkielellä työskentelyyn, jolloin suomenkielisen tulkin voi olla vaikea irtautua suomen kielestä. (Laine 2006, 244–245.) Oikean rekisteri löytäminen ja hallitseminen vieraalla kielellä tuottaa haasteita, sillä verrattuna äidinkieleen voi tulkin rekisterien valikoima olla huomattavasti vähäisempi. (Laine 2006, 241–242.)

6.4 Aksentti

Lähdekielen ollessa vieras puhuttu kieli tuo se itsessään haasteita tulkin prosessiin. Erilaiset aksentit voivat haastaa tulkin kapasiteettia viestin ymmärtämisen ja merkityksen löytämisen suhteen. Mikäli puhuja ei käytä äidinkieltään tai sitä vastaavan tasoista kieltä, on puheessa yleensä mukana aksentti, joka voi olla mitä vain hyvin vähäisen ja todella vahvan väliltä. Mikäli aksentti on vahva, vaatii puheen tyyliin tottuminen aikaa. Vahva aksentti ja puhenopeus voivat olla niin haastavia, ettei tulkki saa kiinni viestin merkityksestä, vaikka kieli muuten olisi tulkille tuttu ja tulkin oma osaaminen kyseisessä kielessä hyvä. (Laine 2006, 244–245; Nilsson 2009, 34.)

Myös Niittylän (2013) opinnäytetyötään varten tehdyssä kyselyssä tulkit kokivat kolmannen kielen tulkkauksessa haasteeksi juuri puhujan aksentin, puhenopeuden sekä tulkattavan aihepiirin. Aksenttiin ja puhujan tyyliin tuottaa vierasta kieltä, esimerkiksi englannin kieltä, vaikuttaa myös puhujan kulttuuri ja siihen kuuluvat ilmaisumuodot. Sanojen lausuminen voi olla hyvin erilaista verrattuna natiiviin kielenkäyttäjään. (Niittylä 2013, 28–31.) Aihepiirin vaikutuksiin palaan lyhyesti seuraavassa alaluvussa.

6.5 Sanasto ja merkitys

Aihepiirillä ja sanastolla on aina tulkkauksessa oma roolinsa ja tilanteissa, joissa sanasto on alakohtaista tai muuten erittäin spesifiä on tärkeää, että tulkki saisi ennakkomateriaalia tai laajempaa tietotoa toimeksiannosta. Tietyntyyppisen sanaston omaaminen toimeksiannosta varten pätee aina tulkkauksessa, oli käytettävät kielet mitkä tahansa. Valmistautuminen kuitenkin korostuu vielä enemmän vieraalta kielellä tulkkauksessa, sillä tulkilla ei välttämättä ole tulkkauksen näkökulmasta riittävää sanavarastoa tai vastaavuuden ja synonyymien variaatiota, vaikka käyttäisi itse kelta kommunikointitapana. (Laine 2003, 41–43; Laine 2006, 240–241; Napier 2010, 239–240.)

Lähdekielen merkityksen ymmärtäminen ja vastaavuus haastavat tulkkia kielen moniselitteisyyden eli polysemian takia. Polysemiaa on niin puhutuissa kielissä, kun viittomakielissä. Esimerkiksi suomen kielen verbi **laskea** voidaan asiayhteydestä riippuen ymmärtää esimerkiksi hinnan alentamisella, asettaa jotakin jollekin pinnalle, laskea mäkeä ja niin edelleen (Laalo 1989, 6.) Sama on myös englannin kielen verbin **run** suhteen, sillä se voi tarkoittaa juoksemista (the boy is running) tai jokin asia kulkee suvussa (Diabetes runs in the family). Viittomakielelle tulkattaessa tulee joka kerta huomioda mihin verbi liittyy, sillä viittomakieli pyrkii tarkkaan kuvailuun tapahtumasta tai asiasta. (Hubhrey & Alcorn 1994, 2007, 194–195; Laine 2006, 231.)

7 TUTKIMUSAINEISTON KERUU

Työn tutkimusosio koostuu kahdesta kvalitatiivisesta eli laadullisesta tutkimusmenetelmästä; kyselystä sekä kahdesta henkilöhaastattelusta. Kyselyä pidetään usein enemmän määrällisenä tutkimuksena, sillä kyselyillä usein tavoitellaan lukuja eri mittareiden avulla, eikä kyselyä ole varsinaisesti lueteltu laadullisen tutkimuksen yleisimpiin muotoihin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 5–7; Vehkalahti 2014, 11–13.) Kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusmenetelmää voi käyttää myös sisäkkäin, kuten esimerkiksi Webropol-ohjelmalla tehdyssä kyselyssä. Kun kyselyssä ei ole pelkästään vahvasti standardoituja kysymyksiä, vaan sekä ennalta määrättyjen vastausten luetteloita että avoimia kysymyksiä, voidaan kyselyä pitää myös laadullisena tutkimusmenetelmänä. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 134; Hirsjärvi & Hurme 2009, 31.)

Tutkimuksen perusjoukoksi rajasin viittomakielen tulkit ja tilanteet, joissa ei ole ollut mahdollista käyttää reletulkkausta. Tutkimuksesta on rajattu kokonaan myös asiakasnäkökulma vieraan kielen tulkkauksessa. Kyselyn avulla voi saada hyvinkin luotettavaa tietoa, sillä jokainen vastaaja saa samat kysymykset ja määrittelemällä pakollisia kysymyksiä tulee vaadittaviin kysymyksiin varmasti vastaus. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 122–124.) Toteuttamassani kyselyssä avoimet kysymykset olivat kokemuseräisen tiedon keräämisen näkökulmasta helppompia tuottaa ja tarjosivat vastaajille mahdollisuuden tuottaa yksityiskohtaisempia vastauksia. Pidin kyselyä auki muutaman viikon, jonka jälkeen lähdin rakentamaan kyselystä saamieni vastausten perusteella tarkentavia kysymyksiä haastatteluja varten.

7.1 Kyselyn toteutus

Toteutin Webropol-kyselyn talvella 2022. Kysely oli anonyymi eli en nähnyt kuka kyselyyn on vastannut. Myöskään kyselyyn vastaajat eivät nähneet muiden vastauksia. Valitsin kyselyn yhdeksi tutkimusmenetelmäksi, koska toivoin saavuttavani sen myötä laajemman vastaajajoukon. Kysely koetaan yleensä suhteellisen helposti lähestyttäväksi menetelmäksi. Haasteena kyselyssä voi olla se, että kyselyn tulokset voivat olla hyvin pintapuolisia. Kyselyitä myös käytetään nykyään niin paljon, ettei niihin välttämättä jakseta vastata niin ahkerasti. (Ojasalo ym. 2015, 121, 129.) Lähdin kuitenkin kokeilemaan tuottaisiko kysely tulosta ja tein avoimen linkin, jonka jaoin kahteen Facebook-ryhmään; Humakin tulkkialumnit sekä Viittomakielen Tulkit Facebookissa! -ryhmään. Viimeksi mainittu ryhmä on tarkoitettu jo valmistuneille viittomakielen

tulkeille, eikä minulla ollut vielä pääsyä ryhmään. Pyysin ryhmän ylläpitäjää laittamaan kyselyn sinne puolestani saatesanoillani varustettuna. Näiden lisäksi Kieliasiantuntijat ry laittoi kyselylinkin heidän jäsenkirjeeseensä. Laittamalla useampaan eri kanavaan kyselylinkin pyrin tavoittamaan mahdollisimman monta alan ammattilaista ja vahvistamaan tutkimuksen validiteettia, eli pätevyyttä ja perusteellisuutta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 23.) Kaiken kaikkiaan vastauksia kyselyyn tuli kuitenkin vain 12. Lisäsin kyselyn loppuun mahdollisuuden lisätä sähköpostiosoitteen, mikäli vastaaja oli kiinnostunut osallistumaan myös haastatteluun. Vastanneista kaksi ilmoittautui myös haastatteluun.

Kyselyssä oli pakollisia kysymyksiä, joihin tulee vastata, jotta pääsee etenemään kyselyssä. Toimin näin, koska avoimiin kysymyksiin vastaaminen saatetaan helpommin ohittaa verrattuna valinta- tai monivalintakysymyksiin (Ojasalo ym. 2015, 132.) Tämä saattoi karsia osan vastaajista, sillä kysely oli jäänyt kesken 22 vastaajalla. Kyselyn alussa kartoitan vastaajien perustietoja, kuten työvuodet sekä puhutut ja viitotut kielet, jotka tulkki on ilmoittanut Kelan tulkintietolomakkeella (liite 3.) Näiden perustietojen jälkeen lähden syventämään tulkkien puhuttujen kielten taitoa. Kyselyn kohdassa neljä vastaajat pystyivät valitsemaan puhutut kielet, joista heillä on suoritettuna Yleinen kielikoe tai vastaavasti rastittaa vaihtoehto ”En ole suorittanut yleistä kielikoetta”. Kohdassa viisi vastaaja arvioi tulkintietolomakkeessa ilmoitettujen puhuttujen kielten taitonsa eurooppalaisen viitekehyksen mukaan. Kysymyksessä on ennalta määritetyt kielet. Kielet ovat valikoituneet Tilastokeskuksen (Tilastokeskus 2020) keräämän tiedon mukaan. Kyselyyn valikoituneet kielet ovat osa suurimpia kieliryhmiä Suomessa, jotka eivät käytä äidinkielenään suomea, ruotsia tai saamea. (Tilastokeskus 2020.) Kyselyssä kysyttiin myös kielistä, joista vastaaja on suorittanut kielikokeen, mutta ei ole halunnut kieltä osaksi työkieliä. Vastaajista kukaan ei ollut jättänyt ilmoittamatta kielitaitoa.

Tämän jälkeen kysymykset olivat avoimia vastauskenttiä. Ensimmäiset avoimella vastauskentällä olevat kysymykset koskivat kielten oppimista. Miten ja missä tulkit ovat oppineet vieraita kieliä ja kuinka he ylläpitävät kielitaitoaan. Kyselyn edetessä vieraalta kieleltä tulkkaukseen, kysymyksissä kartoitettiin miltä kieliltä tulkki kokee pystyvänsä tulkkamaan viittomakielelle ja millaisissa tilanteissa vieraan kielen tulkkauksella on ilmennyt yllättäen. Kyselyssä kysyttiin myös, kuinka tulkki on tilanteesta suoriutunut, millaisia strategioita tulkki on käyttänyt ja miten tilanne on koettu, sekä tilanteen aikana, että sen jälkeen.

7.2 Haastattelun toteutus

Toisena tutkimusmenetelmänä käytin kahden tulkkauksen alan ammattilaisen haastattelua. Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta esimerkiksi kysymysten järjestys saattaa vaihdella. Teemahaastattelussa keskiössä on haastateltava. Tiedetään, että haastateltavalla on kokemusta aiheesta ja haastattelua varten haastatteliija on tehnyt pohjatyötä aiheen tai ilmiön rakenteesta ja prosessista. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48; Tuomi & Sarajärvi 2009, 74.)

Keskeisintä teemahaastattelussa on se, että haastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaisesti ja haastateltavien tulkinnat tilanteesta ovat merkityksellisiä (mt.,48.) Tästä syystä annoin haastateltaville kysymykset etukäteen nähtäväksi, jotta he voivat paremmin palauttaa mieleen ja tuoda esiin kokemuksia vieraan kielen tulkkauksen liittyvistä tilanteista. Haastattelut ovat yleisesti ottaen joustavia tutkimusmenetelmiä, sillä niissä ollaan vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, jolloin on mahdollista tehdä tarkentavia kysymyksiä (Hirsjärvi & Hautala 2008, 35; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Olin suunnitellut järjestäväni ryhmähaastattelun, johon etsin 3–5 tulkkia. Kyselyssä kaksi tulkkia ilmoittautui mukaan myös ryhmähaastatteluun. Haastattelut toteutettiin kuitenkin kahden tulkin yksilöhaastatteluna, sillä lyhyellä aikavälillä emme löytäneet sopivaa ajankohtaa järjestää ryhmähaastattelua. Halusin kuitenkin käyttää yhtenä tutkimusmenetelmänä haastattelua, sillä uskon sen täydentävän kyselyllä saatua tietoa kokemuseräisiä asioita selvittäessä. Lähdin suunnittelemaan haastattelun runkoa ensin tekemällä teema jaottelua. Teemat valikoituivat tutkimuskysymysten, työn teoreettisesta osuudesta ja kyselyn tulosten perusteella. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 66–67.) Haastattelut toteutettiin etäyhteydellä Zoomin välityksellä huhtikuun alussa vuonna 2022.

8 TULOSTEN ESITTELY

Esittelen kyselyn tulokset vastaavassa järjestyksessä, missä niitä kysyttiin. Kyselyn teemat oli jaoteltu seuraavanlaisesti: perustiedot, kielitaito, tulkkaus tilanteet ja strategiat. Kyselyssä oli sekä valmiilla vastausvaihtoehdoilla varustettuja kysymyksiä sekä useita avoimia kysymyksiä.

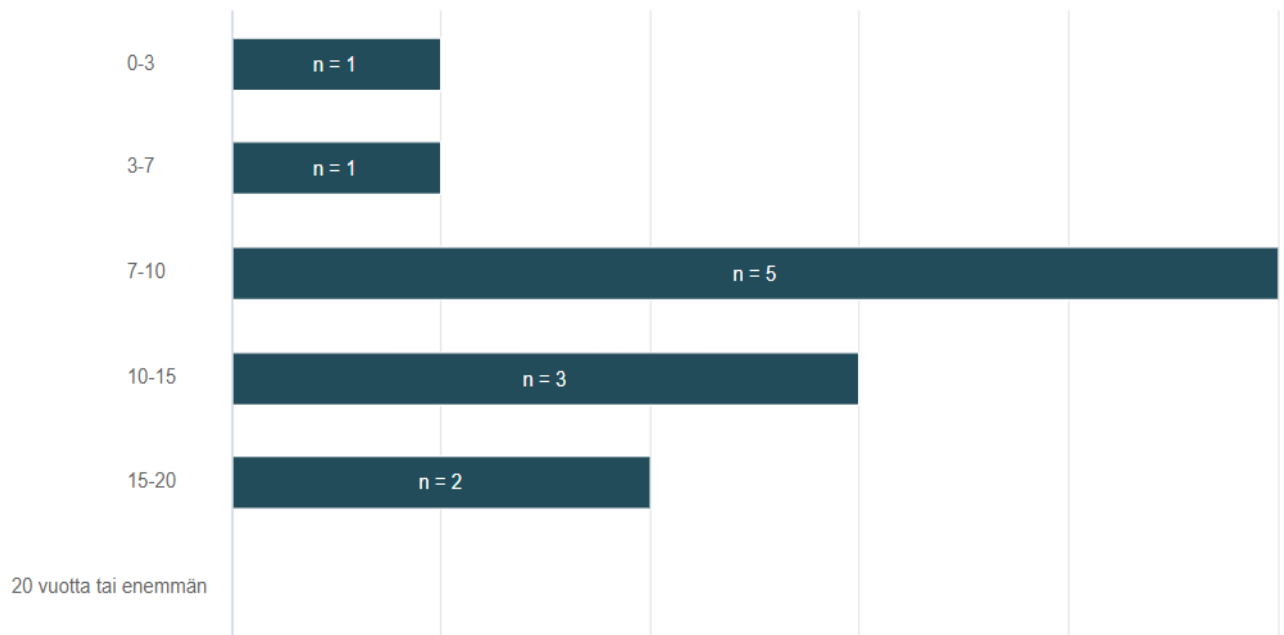
Kyselyn vastauksista olen tehnyt yhteenvedon, jossa kerron kuinka monta vastaajaa on vastannut näin. Vastaajien määrä, merkitään tulosten esittelyssä muodossa: vastaajista viisi (5/12). Vastausten laskeminen kertoo montako kertaa, jokin vastaus esiintyy materiaalissa ja menetelmää käytetään sekä kvantitatiivisessa, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2008,172.)

Molemmat haastateltavat antoivat luvan haastattelun tallentamiselle sekä litteroinnille. Nämä helpottivat tulosten analysointia. Kyselyn ollessa anonyymi tuon myös haastattelun tulokset esiin anonyymina. Olen antanut haastateltaville koodit Haastateltava 1 ja Haastateltava 2. Käytän haastateltaviin viitatessa lyhenteitä H1 ja H2.

Laadullisen tutkimusmateriaalin analysoinnissa usein ilmenee asioita, mitä aihetta rajatessa ei ollut osannut pohtia. Tulosten luokittelu teemoihin auttaa tulosten purkamista ja relevanttien, tutkimuskysymyksiin kohdistuneiden tulosten havainnointia. Teemojen sisältä olen poiminut esiin nousseita yhteisiä ominaisuuksia, jotka olen koonnut yhteenvetona tutkimustuloksiin. Teemojen ja tulosten rajaamisen avulla tutkimusaineisto ei lähde laajenemaan tutkimuskohteen ulkopuolelle. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93.)

8.1 Kyselyn tulokset

Aloitin kyselyn perustietojen kartoittamisella. Vastaajilta kysyttiin viisiportaisen asteikon avulla heidän työvuosistaan tulkkauksen alalla. Vastaajista yksi (1/12) on työskennellyt alalla 0–3 vuotta, yksi (1/12) 3–7 vuotta, viisi (5/12) on työskennellyt 7–10 vuotta, kolme (3/12) 10–15 vuotta ja kaksi (2/12) 15–20 vuotta. Kukaan vastaajista ei ollut työskennellyt yli 20 vuotta alalla. Kuvion 1 ja kuvion 2 pylväskaaviossa näkyvä **n** tarkoittaa kuinka moni vastaajista valitsi kyseisen vastausvaihtoehdon. Esimerkiksi n=1 tarkoittaa yhtä (1/12) vastaajaa.

Kuvio 1. Työkokemusvuotesi tulkin työssä.

Seuraavaksi kysyttiin tulkkien työkieliä, viitotut ja puhutut kielet, jotka on ilmoitettu Kelan tulkintietolomakkeeseen TU52 (liite 3.) Vastaajista kaikilla (12/12) oli viitotuissa kielissä suomalainen viittomakieli ja suomen kielen mukaan viitottu puhe. Sen lisäksi yksi (1/12) vastaaja oli ilmoittanut tulkintietolomakkeeseen englannin kielen mukaan viitottu puhe.

Puhutuissa kielissä kaikilla vastaajilla (12/12) oli suomen kieli merkitty äidinkieleksi. Äidinkielen lisäksi vastaajilla oli ilmoitettuja kieliä ruotsi (2/12), englanti (10/12), espanja (1/12). Yksi (1/10) vastaajista oli tarkentanut englannin kielen olevan keskitason englanti.

Tämän jälkeen kysyttiin mistä vieraista kielistä vastaajat ovat suorittaneet Yleisen kielikokeen. Vastaajista yksi (1/12) oli suorittanut suomen kielestä Yleisen kielikokeen ja kolme (3/12) oli suorittanut englannin kielestä kielikokeen. Loput yhdeksän (9/12) vastaajaa eivät olleet suorittaneet kielikoetta.

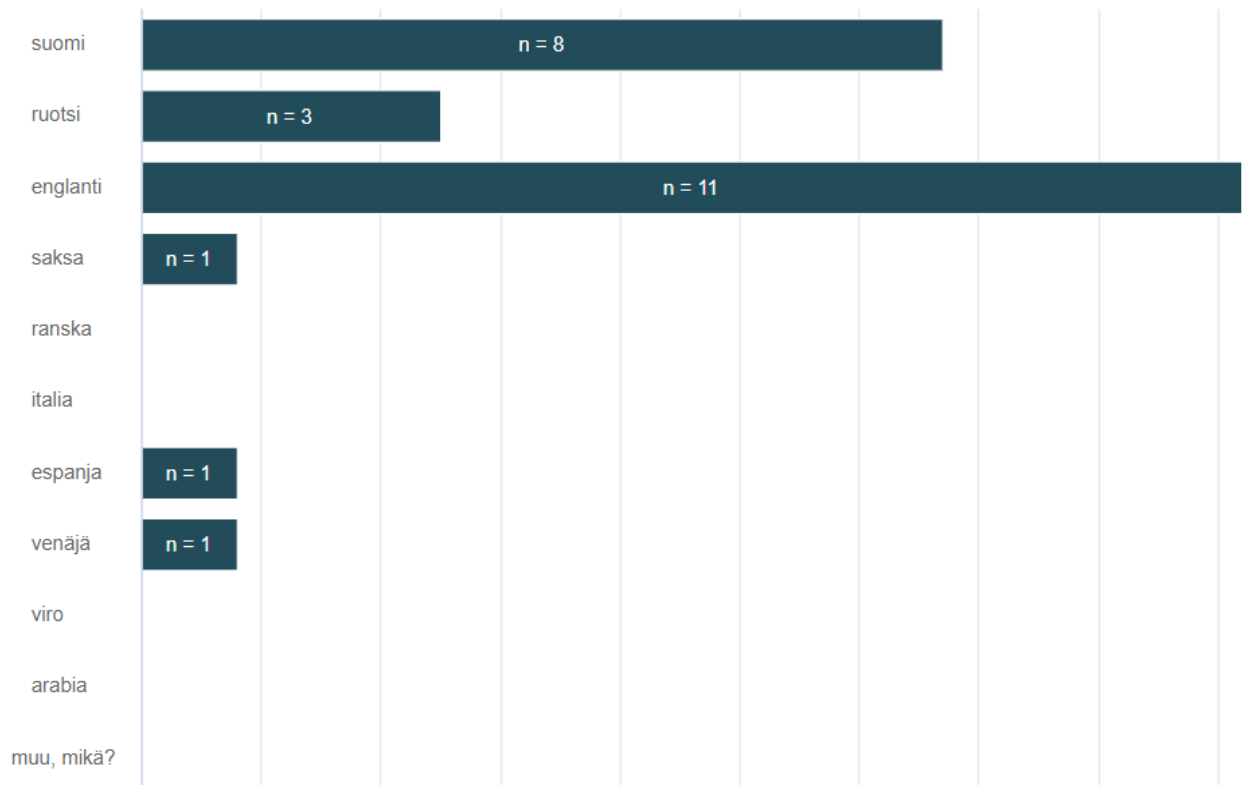
Kysymyksessä viisi pysyin vastaajia arvioimaan tulkintietolomakkeessa TU52 (liite 3) ilmoittamansa puhuttujen kielten taitotasoa eurooppalaisen viitekehysten mukaan. Kysymyksessä oli mukana tekemäni tiivistelmä eurooppalaisen viitekehysten taitotasosta:

Arvioinnissa käytetään eurooppalaista viitekehystä; A1: Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa. A2: Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta. B1: Selviytyminen arkielämässä. B2: Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa. C1-C2: Selviytyminen monissa vaativissa kielenkäyttötilanteissa. Arvioinnin vaihtoehdoissa oleva kohta "muu" tarkoittaa

luokituksen A1 alle jäävää osaamista, esim. osaa tervehtiä vieraalla kielellä, mutta ei pärjää tutuimmissakaan tilanteissa.

Vastaajat rastittivat kielet, jotka he ovat merkinneet lomakkeeseen. Rastittuaan kielen aukeni taitotasokuvaimet erillisenä vastausvaihtoehtona, jossa vastaajat arvioivat oman kielitaitonsa. Kuviossa 2 näkyy kielet, jotka vastaajat ovat ilmoittaneet tulkintietolomakkeessa. Kuviossa 2 näkyy myös, kuinka moni vastaajista oli valinnut kyseisen kielen.

Kuvio 2. Tulkin tietolomakkeessa ilmoitetut puhutut kielet.

Vastaajista kahdeksan (8/12) oli valinnut suomen kielen kysymyksessä viisi. Suomen kielen valinneista seitsemän (7/8) oli ilmoittanut taitotasoksi C2 ja yksi (1/8) vastaajista tason C1. Suomen kielen valintaa ei selitetty vastauksissa. Vastaajista kolme (3/12) oli valinnut ruotsin kielen, joista kaksi (2/3) vastaajaa oli arvioinut tasoksi A2 ja yksi (1/3) vastaaja tason B1.

Vastaajista suurin osa eli yksitoista (11/12) oli ilmoittanut tulkintietolomakkeessa englannin kielen. Englannin kielen valinneista vastaajista kaksi (2/11) oli arvioinut taitotason B1 ja yksi (1/11) vastaaja tason B2. Viisi (5/11) vastaajista oli arvioinut tason C1 ja kolme (3/11) tason C2. Kukaan englannin kielen valinneista vastaajista ei ollut valinnut taitotasoa A1 tai A2. Englanti oli vastaajien kesken käytetyin vieras kieli.

Vastaajista yksi (1/ 12) oli ilmoittanut tulkintietolomakkeessa saksan kielen. Vastaaja oli merkinnyt kielitaidon olevan tasoa A1. Yksi (1/12) vastaajista oli ilmoittanut tulkintietolomakkeessa espanjan kielen, jonka vastaaja oli arvioinut olevan tasoa A2. Yksi (1/12) vastaajista oli ilmoittanut tulkintietolomakkeessa venäjän kielen ja oli arvioinut kielen olevan tasoa A1. Kukaan vastaajista ei ollut valinnut ranskaa, italiaa, viroa, arabiaa tai muuta, määrittelemätöntä kieltä.

Seuraavaksi kysyttiin missä ja miten vastaajat ovat oppineet vieraita kieliä ja kuinka he ylläpitävät kielitaitoaan. Kielten oppimisessa kaikki kaksitoista (12/12) vastaajaa kertoivat kielitaitonsa olevan kouluissa opittua. Kouluilla tarkoitettiin peruskoulua, lukiota ja ammattikorkeakouluja. Kouluissa opiskeltuja kieliä olivat englanti, ruotsi, saksa ja espanja. Vastaajista yhdeksän (9/12) tarkensi, että kommunikointi vieraalla kielellä ja vieraskielisten kanssa on merkittävässä roolissa vieraiden kielten oppimisessa sekä olemassa oleva kielitaidon ylläpitämisessä.

Kolme (3/12) vastaajista oli hyödyntänyt itsenäisesti suoritettavia vieraiden kielten kursseja tai mobiilisovelluksia vieraiden kielten opiskelussa. Vastaajista kaksi (2/12) oli maininnut matkustamisen tai ulkomailla asumisen olleen kielen oppimisen ja taidon ylläpitämisen suhteen merkityksellistä. Vastaajista yhdeksän (9/12) mainitsi erikseen erilaiset kanavat, kuten sosiaalisen median, tv-ohjelmat, elokuvat, radio, podcastit, kirjat ja äänikirjat ovat hyviä tapoja harjoittaa kielitaitoa vapaa-ajalla. Kaikkien vastaajien (12/12) vieraiden kielten käyttäminen tapahtuu hyvin arkisissa asioissa, eikä kielten käyttöä erilaisin tavoin mielletä varsinaisesti kielen opiskeluksi.

Seuraavaksi kyselyssä siirryttiin tulkkauksen näkökulmaan. Aloitin kysymällä miltä vierailta kieliltä vastaajat kokevat pystyvänsä tulkkaamaan suomalaiselle viittomakielelle, millaisissa tilanteissa ja hieman perusteluja miksi. Vastaajista yksitoista (11/12) mainitsi englannin kieleltä tulkkauksen. Heistä viisi (5/11) tarkensi vielä, että he pystyvät tulkkaamaan keskitason englannista. Neljä (4/11) vastaajaa mainitsi vaativan tason englannin sujuvan, mutta korostettiin, että valmistautuminen on näissä tilanteissa tärkeää. Eivätkä he lähtisi mihin tahansa toimeksiantoon tulkkaamaan. Yksi (1/12) tulkeista koki pystyvänsä tulkkaamaan ruotsin ja saksan kielestä keskitasolla, kuten keskusteluja tai keskitason luentoja ja esitelmiä. Kaikki vastaajat (12/12) mainitsivat joko perusasioinnit tai arjen asiat tilanteiksi, jolloin vieraalta kieleltä tulkkaus sujuu. Perusasiointeja olivat muun muassa peruskoulun tai lukion vieraan kielen tunnit, terveydenhuollon konteksti ja keskustelut, joissa ei käsitellä spesifiä sanastoa. Kukaan vastaajista ei varsinaisesti perustellut, miksi he kokevat pystyvänsä tulkkaamaan valitsemiltaan kieliltä.

Kysymyksessä, millaisissa tilanteissa vieraita kieliä on ilmennyt ilman ennakkotietoa, vastaajista kolme (3/12) nosti esiin opiskelutulkkauksessa tapahtuvat yllättävät muutokset. Näitä muutoksia olivat videot, vierailijat ja luennoitsijan kielen vaihtaminen. Vastaajista yhdeksän (9/12) totesi vieraan kielen ilmaantuneen erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, jossa ollaan vuorovaikutuksessa useamman ihmisen kanssa. Viisi (5/12) vastaajaa tarkensi yllättävien tilanteiden olleen muun muassa seuraavanlaisia: opiskelutovereiden väliset keskustelut ja työpaikalla käydyt keskustelut sekä asioidessa vastaan tulleet tutut, joiden kanssa on vaihdettu spontaanisti kuulumisia. Työpaikalla tapahtunutta vieraan kielen tulkkaus on ollut sekä vapaamuotoista keskustelua että palaverissa tapahtunutta. Lisäksi neljä (4/12) vastaajaa toi esiin erilaiset juhlat ja kaksi (2/12) puhelintulkkauksen.

Toimeksiannoissa yllättäen ilmaantuneita kieliä oli kaikkien (12/12) vastaajien kokemuksen mukaan ollut englannin kieli. Kuusi (6/12) vastanneista oli kohdannut myös ruotsin kielen yllättäen. Muita tulkkaustilanteisiin ilmaantuneita kieliä vastaajat kertoivat olleen saksa (2/12), ranska (1/12), espanja (1/12) ja venäjä (1/12).

Vieraan kielen tulkkauksen strategioista ja sujuvuudesta tulkeilla oli vaihtelevia kokemuksia. Kolme (3/12) vastaajista hyödynsi viivettä tulkkaukseen yllättäen ilmestyttyä vieras kieli. Yksi (1/12) vastaajista hyödynsi osittain tapahtuvaa konsekutiivitulkkausta. Myös sanojen sormiaakostamista hyödynsi kolme (3/12) vastaajista. Heistä yksi (1/3) tarkensi vielä, että mikäli tulkki ei ole varma sanan kirjoitusmuodosta, voi tilanteen salliessa pyytää puhujaa tavaamaan sanan.

Puhujan konsultointia termeistä käytettiin, jotta tulkki sai oikean käännöksen sanastolle (3/12). Asiakkaan kanssa kommunikointi ja tilanteen avaaminen oli seitsemän (7/12) vastaajan ratkaisu, vaikka he pystyisivät tulkkaamaan kyseiseltä kieleltä. Korostettiin, että mikäli tulkki ei saa kiinni kielestä tai saa tuotettua vain osittaista tulketta, on tärkeää, että asiakas on tietoinen tilanteesta. Näin ollen asiakas pystyy itse päättämään, onko tulkin kannattavaa yrittää tulkata. Osittaista tulkkausta ja tiivistämistä käytti neljä (4/12) vastaajaa, joista kaksi (2/4) totesi tiivistämisen olevan hyödyllinen tulkkausstrategia millä tahansa kielellä tulkatessa, eikä kyseessä ole aina virheellinen ratkaisu. Vastaajat ovat suhtautuneet realistisesti yllättäviin vieraan kielen tulkkaustilanteisiin, vaikka tilanteet ovat sujuneet vaihdellen. Osa on sujunut hyvin, jos sanasto ei ole ollut spesifiä ja osa huonommin, jos kielitaito ei ole ollut riittävä kyseiseen toimeksiantoon nähden. Yksi vastaajista kiteytti oman kokemuksensa näin:

”Suurimmaksi osaksi hyvin. Sellaisissa tilanteissa tärkeintä on kuitenkin, että asia tulee hoidettua. Eikä kukaan pysty opettelemaan uutta kieltä tulkkaustilanteessa. Sitä voi vain yrittää parhaansa.”

Tilanteen jälkeen on hyvä pohtia, mitä tekisi toisin. Sitä kysyttäessä vastaajista neljä (4/12) toisi vielä rohkeammin esiin, ettei kyseinen kieli ole tulkin työkieli. Tällöin tulkki ei joko yksinkertaisesti pysty kyseiseltä kieleltä tulkkaamaan tai vieras kieli voi vaikuttaa tulkkauksen laatuun. Vastaajista kuusi (6/12) totesi etteivät he tiedä kuinka toimisivat eri tavalla. Kolme (3/12) vastaajaa totesi oppineensa tulkkaustilanteissa mitä asioita heidän olisi kannattanut ottaa huomioon ja kuinka he jatkossa toimivat. Vastaajat muun muassa varmistavat nyt useammin asiakkaita esimerkiksi alueen perusteella, onko mahdollista, että toimekasinnossa ilmenee ruotsin kieltä. Yksi (1/3) vastaaja kantaa nykyään muistiinpanovälineitä mukana, sillä niiden avulla voi helpottaa esimerkiksi puhelintulkkauksen sujuvuutta.

Lopuksi kyselyssä kysyttiin, millaista koulutusta tai perehdytystä vastaajat toivoisivat vieraan kielen tulkkaukseen. Yksi (1/12) vastaajista totesi näin;

”Asiaa ei käsitellä tulkikoulutuksessa ollenkaan (ainakaan minun aikani reilu 10 v sitten) silloin olisin kaivannut eväitä. Valmistumisen jälkeen Kelan näkökulmasta sai hyvin vapaasti päättää, mitä kieliä tulkkaa ja saa itse määritellä tasonsa, paitsi ylimmän tason lisäksi saamiseen vaadittava todistus. Ainoa perehdytys on tullut kokeneemmilta kollegoilta. Tähän toki äskettäin valmistuneille tai vieraita kieliä tulkkaamaan haluaville toivoisi lisää eväitä ja jotain kättä pidempää.”

Muita toiveita olivat materiaalit, joilla voisi itsenäisesti harjoitella ja perehtyä omaan tuotokseen, jolloin näkisi, millä tasolla oma kielitaito on. Vastaajat toivoisivat lisää oppeja tulkkauksen hallintaan, kun vierasta kieltä ymmärtää, mutta sille ei osaa tulkata. Vastaajista yksi (1/12) toi esiin, kuinka olisi tärkeää, että vieraan kielen tulkkausta olisi säännöllisemmin, jolloin tulkkaus ei olisi aina tilanteen alussa niin ”tahmeaa”. Yksi (1/12) vastaajista toivoi monipuolisemmin eri aihealueita, kuten harrastustoimintaa ja työelämätkaukusta. Näin saisi laajemman sanavaraston ja rekisterien hallinnan myös vieraalta kieleltä tulkkaukseen.

Kyselyssä selvisi hyvin vastaajien kielitaito, kokemukset ja strategiat vieraalta kieleltä tulkkauksessa. Koska vastaajamäärä on kuitenkin pieni, ei näitä tutkimustuloksia voi yleistää. Haastatteluissa tarkensin vielä syvemmin kahden tulkin kokemuksia vieraalta kieleltä tulkkauksesta, kun ennakkotietoa ei ole ollut saatavilla.

8.2 Haastattelun tulokset

Jaoin haastattelun kolmeen teemaan; strategiat, haasteet ja tiedonjako. Haastattelun teemat perustuivat kyselyssä saatuihin vastauksiin, joista lähdin rakentamaan haastattelun runkoa. Haastateltava 1 (H1) on työskennellyt alalla 11 vuotta ja Haastateltava 2 (H2) yhdeksän vuotta.

Aloitin haastattelut kysymällä tulkkien ratkaisuja opiskelutulkkauksen ja asioimistulkkauksen toimeksiannoissa, kun tilanteessa on ilmennyt vieraita kieliä ilman ennakkotietoa. Pyysin haastateltavia kertomaan tilanteista, jossa tulkkaukseen on toteutettu heidän vahvasti osaamallaan vierailta kielillä. Molemmat haastateltavat kertoivat englannin kielen olevan vahvin vieras kieli. Lisäksi pyysin heitä kertomaan tilanteista, joissa tulkkien kielitaito ei ole ollut tilanteeseen nähden riittävä. Molemmat haastateltavat kokivat, että keskitason englannin kielestä tulkkauksen sujuu ilman suurempia haasteita, vaikka kieli vaihtuisi ilman ennakkotietoa.

Mikäli vieras kieli ilmenee tilanteessa lyhyen fraasin tai muutama sanan muodossa, ei asiakkaalle välttämättä ole kerrottu suoraan, että kyseinen pätkä oli englanniksi. Vasta myöhemmin, tilanteen mentyä jo ohi asiasta mainitaan asiakkaalle. Molemmat haastateltavat kuitenkin kokevat tärkeäksi pitää asiakas tilanteen tasalla kielen vaihtumisesta. Näin ollen asiakas on tietoinen mahdollisista haasteista ja kielen vaihtumisen vaikutuksista tulkkaukseen. Haastateltava 1 korosti kaikkien osapuolten yhteistyötä, sillä myös asiakas voi varmistaa tulkilta sopiiko, jos kieli vaihdetaan esimerkiksi englannin kieleksi. Näin ollen tulkki voi katsoa tilanteeseen sopivimman tavan toimia ja tuoda esiin esimerkiksi valmistautumisen puutteen mahdollisen vaikutuksen tulkkauksen sujuvuuteen.

Haastateltava 2 mainitsee puhujan tavoitteen huomioimisen tilanteessa. Hän mainitsee esimerkkinä englannin kielen lausahduksen ”piece of cake (H2)”, jonka voi tulkata suoraan käyttämällä viittomaa HELPPO. Mutta mikäli puhujalla on joku sävyllinen merkitys vieraskielisessä ilmauksessa, voi parempi ratkaisu olla sormiaakkosten käyttäminen eikä suora käännös. Sävyyn huomioiminen tulkkauksessa on noussut esiin kolmannen kielen tulkkauksen tutkimuksessa ja sitä käsitellään myös tietoperustassa luvussa Kolmannen kielen tulkkaus. Mikäli tulkki ei pysty huomioimaan sävyn vaikutusta haluttuun viestiin, voi tulkkauksesta saada väärän käsityksen (Laine 2006, 230–231.)

Toisessa kysymyksessä kysyin, mihin yllättävät vieraskieliset ilmaisut ovat liittyneet. Tärkein kysymystä vieraskielisten ilmaisujen kontekstista tarjoamalla asiayhteydet kuten ihmiset ja ympäristö tai materiaalit ja viittaukset. Molemmat haastateltavat kokivat, että vieraita kieliä on

ilmennyt sekä ihmisiin ja sosiaalisiin tilanteisiin että opetusmateriaaleihin. Vieraskielisiä ilmaisuja voi tulla esimerkiksi puhujan tyyliin ilmaista itseään. Vuorovaikutustilanteeseen voi myös tulla yllättäen vieraskielisiä osallistujia. Vuorovaikutustilanteet ovat usein spontaaneja eikä niihin voi edes varautua etukäteen. Molemmat haastateltavat ovat myös kohdanneet yllättäen käytettäviä vieraskielisiä materiaaleja opiskelutulkkausissa. Materiaalit voivat olla videomateriaaleja tai jokin aikaisemmin esiin tuotu tieto, johon viitataan. Erityisesti viittaus materiaaliin, joka ei ole siinä tilanteessa käytössä voi haastaa tulkkia. Tulkilla ei ole välttämättä tietoa mitä materiaalissa on käsitelty, jolloin kuulonvarainen tulkkaus voi olla haastavaa. Haastateltava 1 antaa esimerkiksi tällaisen tilanteen;

” Puhuja sanoo, vaikka flower ja sit mä ajattelen, että se on se flower eli kukka (viitto KUKKA), mutta se vaan kuulostaa siltä ja asiakas on silleen; ”Mikä kukka? Ei se ole kukka” ja sillä (asialla) on vielä oma viittoma. Joku sellainen mistä (tulkit) ei tiedetty mitään. (H1.)”

Tässä englanninkielinen sana kuulostaa tulkista sanalta **flower** (suom. kukka), mutta kyseessä onkin täysin eri asia. Kyseessä voi todellisuudessa olla jokin alaan liittyvä spesifi sana tai jopa henkilö, jonka nimi nopeasti lausuttuna muistuttaa sanaa **flower**. Jos tulkki ei saa asiayhteydestä kiinni, kun viitataan johonkin aiemmin käsiteltyyn asiaan, voi tulkki erehtyä lähdetekstin merkityksestä. Myös ilman ennakkotietoa ja tilanteeseen valmistautumista väärinymmärryksen riski kasvaa. Kun tulkilla ei ole riittävää tietoa aiheesta, on alakohtaisen sanaston tunnistaminen ja oikean vastaavuuden löytäminen huomattavasti haastavampaa.

Kolmannessa kysymyksessä tiedusteltiin tulkkien kokemuksia asiantuntijapuheenvuoron pitämisestä kuuleville osallistujille vieraalta kieleltä tulkkausesta. Haastateltava 1 on pitänyt asiantuntijapuheenvuoron, mutta se ei liittynyt vain vieraalta kieleltä tulkkaukseen. Hän koki, ettei ollut sopiva kyseiseen toimeksiantoon. Molemmat haastateltavat ovat kuitenkin ottaneet puheenvuoron tilanteessa, jossa lähdekieli olisi ollut ruotsin kieli ja pyytänyt, että kieli vaihdetaan englannin kieleksi. Haastateltava 1 mainitsi ruotsinkielisen tilanteen, jossa puhujalla oli vahva aksentti. Aksentista johtuen tulkki ei saanut kiinni mistä oli kyse, vaikka pystyy itse kommunikoimaan ruotsin kielellä. Aksentti on vahvasti osa vieraan kielen ymmärtämistä ja sen myötä koherentin tulkkeen tuottamista. Kuten aksenttia käsittelevässä alaluvussa tuodaan esiin, mikäli puhujan aksentti on todella vahva, ei tulkin oma osaaminen kyseisen kielen tuottamisessa ole välttämättä riittävä, jotta olisi kykenevä tulkkaamaan (Laine 2006, 244–245; Nilsson 2009, 34.) Haastateltavan 1 kokemus kuvaa juuri tällaista tilannetta.

Haastateltava 1 painotti, että tällainen tilanne tulee hoitaa kunnioittavasti ja oli tuonut esiin, että haaste on nyt tulkkauksessa. Tilanne ratkaistiin yhdessä asiakkaan kanssa ja kaikille osapuolille jäi tilanteesta hyvä tunne. Kumpikaan haastateltavista ei maininnut, että olisivat toivoneet suomen kieltä ruotsinkielisessä tilanteessa, vaan olivat automaattisesti ehdottaneet englannin kielelle vaihtamista.

Neljännessä kysymyksessä tiedustelin haastateltavien kokemuksia tilanteista, joissa puhuja on ehdottanut kielen vaihtamista jollekin vieraalle kielelle. Molemmat haastateltavat ovat kokeneet kyseisen tilanteen ja ovat suhtautuneet niihin hyvin joustavasti. Haastateltava 2 toteaa, että kielen vaihtaminen englanniksi on tullut vastaan muutaman kerran ainakin työpaikan kokouksessa. Kokouksessa konteksti on ollut tuttu, joten vaihdos ei ole haitannut. Haastateltava 1 mainitsee esimerkissään seminaaritulanteen, jossa kaikki keskustelunosapuolet ovat olleet suomalaisia ja tilanteen olisi voinut suorittaa suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen välillä. Puhuja kuitenkin ei saanut vaihdettua englannin kieleltä takaisin suomen kielelle, joten keskustelu hoidettiin englanniksi. Kielen vaihtaminen voi siis osoittautua tulkin lisäksi yhtä lailla myös muille osallistujille haastavaksi.

Puhuttaessa vieraan kielen tulkkauksen haasteista Haastateltava 1 tuo esiin Kelan määritelmän keskitason ja vaativan tason tulkkauksen välillä. Esimerkiksi työpaikalla toteutettu tulkkauksen voidaan määritellä vaativan tason tulkkaukseksi, kun taas vapaamuotoinen keskustelu keskitason tulkkaukseksi. Mikäli työpaikalta siirrytään työyhteisön kesken vapaa-ajan toimintaan, esimerkiksi ravintolaan niin tulkkauksen vaatimustaso voi laskea vaativasta tasosta keskitason tulkkaukseksi. Haastateltava 1 tuo esiin, että vaikka tulkkauksen tapahtuu vapaa-ajan toiminnassa, voi työntekijöiden välinen keskustelu silti keskittyä töihin, jolloin aihealueet voivat yhä haastaa tulkkia.

Vieraan kielen tulkkauksen prosessista ja kapasiteetin kuormituksesta molemmat haastateltavat olivat yhtä mieltä; vieraan kielen tulkkauksen koetaan kuormittavampana. Haastateltava 1 kokee vieraan kielen tulkkauksen ”menevän eri kautta (H1)”, jolloin tulkkauksessa pitää hyödyntää enemmän viivettä. Vieraalta kieleltä tulkattaessa joutuu myös enemmän varmistelemaan, oliko varmasti kuullut oikein. Suomen kieleltä tulkattaessa tulkki kokee saavansa paremmin kiinnistä sanasta oli kyse, vaikka ei kuulisi sitä kokonaan, eli tulkki pystyy kontekstista päättelemään asioita. Mutta, esimerkiksi englannin kielen sanat accept ja approve voivat olla kontekstiin nähden käännettynä merkitykseltään erilaisia, jolloin tulkki haluaa varmistaa puhujan tarkoittaman merkityksen.

Myös Haastateltava 2 kokee erilaisia haasteita tulkatessa vieraalta kieleltä verrattuna suomen kieleltä tulkkaukseen. Hän nostaa esimerkiksi ympäristön hälyn ja melun vaikuttavan enemmän vieraalta kieleltä tulkkauksen prosessiin. Myös etäyhteydellä oltaessa huono äänenlaatu vaikuttaa ja hän kokee joutuvansa pinnistelemaan huomattavasti enemmän. Myös viivettä on enemmän vieraalta kieleltä tulkatessa, sillä erityisesti haastavien sanojen, numeroiden ja kirjainten kääntäminen tuovat prosessiin yhden vaiheen lisää, sillä tulkki joutuu kääntämään ne ensin suomen kielelle. Helpompia kokonaisuuksia tulkatessa ei tarvitse miettiä käännosten kautta.

Sitten siirryimme tulkkauksessa pienimpien nyanssien välittämiseen vieraalta kieleltä. Molemmat haastateltavat totesivat pystyvänsä tulkkamaan myös pienimmät nyanssit, mutta myös sen, että niitä on vaikea itse arvioida. Kumpikaan ei ole saanut niistä asiakkailta palautetta. Haastateltava 2 vielä toteaa;

”(--)) tietysti sitä on hirveen vaikea itse arvioida, koska tietysti lähtökohtaisesti viittomakieli on mulle se vieras kieli, et sitä ei välttämättä sillä tavalla havaitse (H2.)”

Kahden vieraan kielen välisessä tulkkauksessa itsearviointia on haastavaa toteuttaa, sillä omaa tuottamistaan ei pysty arvioimaan yhtä hyvin, kuin kielen ollessa äidinkieli. Haastateltava 2 tuo esiin hyvin samanlaisia piirteitä, mitä opinnäytetyössä on käsitelty kolmannen kielen tulkausta käsittelevässä luvussa. Tulkin prosessin ollessa kuormittunut modaliteettieroista johtuen, ei kapasiteettia välttämättä jää huomioimaan pienimpiä nyansseja, jolloin ne voivat jäädä tulkkeessa vähäisiksi tai kokonaan pois (Laine 2006, 230-231.) Palaute tulkkiparilta sekä asiakkaalta ovat näissä tilanteissa ainoa tapa tiedostaa mikä tulkkeessa on sujunut hyvin tai mikä on mennyt pieleen.

Seuraavaksi kysyin kokevatko haastateltavat, että kouluaikana opitut ja itsenäisesti opitut kielitaidot, eli niin sanotut perustaidot ovat riittäviä vieraalta kieleltä tulkkaukseen. Haastateltava 1 kokee sen riippuvan tilanteesta ja tulkista. Hän mainitsee osaavansa ruotsia ja käyttävänsä sitä tarvittaessa kommunikointiin, mutta ei osaa tulkata kyseiseltä kieleltä. Hän kokee tulkkauksen eri prosessiksi kuin kielen käyttämisen, eikä siksi ole laittanut ruotsia profiiliinsa työkieliksi. Hän kokee, ettei uskalla lähteä tulkkamaan ruotsin kieleltä, koska ei voi tietää millaisia toimeksiantoja voi tulla vastaan.

Haastattelussa nousee esiin, että Haastateltava 1 on käyttänyt englantia yli 30 vuotta. Kielitaito on siis todella vahva, minkä vuoksi hänellä on myös varmuutta englannin kielen tulkkaukseen. Hän vielä mainitsee, että tulkkauksen opinnoissa englannin ja ruotsin kielen kurssit painottuivat

opintojen aikana vahvasti siihen, että osaa kertoa alasta kyseisellä kielellä, mutta tulkkauksen näkökulmasta kursseista ei ole ollut apua.

Haastateltava 2 toteaa, ettei tulkkauksen opinnoissa tarjottu koulutus ole riittävää tulkkamaan vierailta kieliltä. Hän mainitsee, että omasta opiskeluajasta on aikaa ja kokee, että kaikki vieraan kielen tulkkauksen oppiminen on tapahtunut kentällä. Joka kerta, kun hän on joutunut yllättävään tilanteeseen, on hän oppinut jotain uutta. Myös tulkkauksen ja kielenkäytön taitoa verrattaessa tulkki pitää niitä erillisinä. Hän toteaa, että niin sanottu kielitaito ei tarkoita automaattisesti kykyä tulkata.

Haasteisiin liittyen viimeinen kysymys koski osittaista tulkkauksista. Kysyin haastateltavilta heidän mielipidettään siitä, onko parempi tulkata jotain, vaikka ei saisi asiakkaalle kokonaisuksia tulkattua. Molemmat haastateltavat kokivat ratkaisun olevan vahvasti sidonnainen tilanteeseen. Paikoin osittainen tulkkauks voi olla hyvä ratkaisu ja sillä voi avata tilannetta asiakkaalle. Haastateltava 1 totesi, että on joskus ottanut tulkkauksitilanteessa enemmän tilaa. Selvitäessään mitä puhuja on tarkoittanut, hän on käyttänyt samaan aikaan viitottua puhetta, jotta asiakas on myös tietoinen mikä tilanteen on keskeyttänyt. Tilanteissa, joissa haastateltavat tulkit ovat joutuneet tuottamaan osittaista tulkkauksia, he ovat aina tuoneet asiakkaille ilmi, etteivät ole varmoja ovatko ymmärtäneet vieraskielisen lähdetekstin oikein. Tällöin asiakkaat ovat voineet itse päättää, mitä tekevät saamallaan tiedolla. Haastateltava 1 painottaa, että toteuttaa osittain tulkkauksen siten, ettei anna asiakkaalle väärää käsitystä omasta kielitaidostaan. Ollessaan avoin kielitaidon riittävydestä ja epävarmuudesta onko ymmärtänyt oikein, tulkki niin sanottu ”pesee kätensä (H1)” tilanteesta. Haastateltava 2 toi esille, että osittainen tulkkauks saattaa olla myös häiritsevää, mikäli tulke ei muodosta kokonaisuksia, vaan on enemmän sattumanvaraista visuaalista melua. On tulkin harkinnan varaista, onko osittainen tulkkauks tarkoituksenmukaista.

Haastattelun viimeisessä teemassa kysyin ensin, kuinka usein tulkit keskustelevat kollegoiden kanssa toimeksiantojen kielimuutoksista. Toisena kysyin ovatko tulkit kokeneet tarvetta jakaa kokemuksia tai tietoa kollegoille tilanteista, joissa puhekieli on vaihtunut vieraalle kielelle. Kysymyksiini saamani vastaukset limittyivät toisiinsa, joten esittelen ne samassa.

Haastateltava 1 kertoo jakaneensa kokemuksia joskus palaverissa, mutta kokemusten jakoa on harvakseltaan. Eniten kollegoiden kanssa on ollut keskustelua toimeksiannoista mennessään uuteen paikkaan tulkkamaan yksin tai tulkkipariksi. Keskustelua on käyty esimerkiksi siitä

mitä kieliä paikassa ja toimeksiannossa on yleensä käytetty. Tällä halutaan varmistaa, että on valmistautunut riittävästi toimeksiantoon ja varmistaa tulkkauksen laatu. Haastateltava 1 mainitsee, että on joskus purkanut toimeksiantoon liittyviä yksityiskohtia yrityksen sisäisen välityksen kanssa. Välityksessä on oltu tietoisia toimeksiannon sisällöstä, jolloin heidän on ollut mahdollista keskustella tarkemmin tilanteesta. Hän mainitsee, että on keskustellut joskus välityksen kanssa myös toimeksiantojen kielivaatimuksista. Esimerkiksi, jos hän on kokenut, että tilaukseen tulisi vaihtaa keskitasosta vaativan tason tulkkauksen. Haastateltava 1 kokee kokemusten vaihtamisen tärkeäksi, sillä se on osa kollegiaalisuutta.

Haastateltava 2 katsoo tiedon jakamisen liittyvän yleensä paritulkkauskeeseen. Jos tilanne on ollut erityisen haastava, niin voi olla, että sitä jäädään tulkkiparin kanssa purkamaan toimeksiannon jälkeen. Myös toimeksiannon aikana voidaan käydä lyhyttä neuvottelua, jos huomataan, että paritulkkauskeessä toinen hallitsee käytetyn kielen paremmin. Näin ollen työnjakoa voidaan muuttaa, toinen on aktiivisemmassa roolissa ja toinen tukee enemmän. Haastateltava 2 kokee, että yleisesti ottaen tietoa jaetaan ja otetaan vastaan paljonkin alalla. Mikäli tietää, että jossain paikassa on esimerkiksi vieraskielisiä osallistujia ja että kieli voi vaihtua yllättäen, tämä tieto jaetaan kollegoiden kesken.

Viimeinen kysymys selvitti haastateltavien mielenkiintoa opiskella kieliä lisää, jotta he pystyisivät paremmin tulkkamaan vierailta kieliltä. Molemmat haastateltavat ovat miettineet useamman kielen opiskelua, muun muassa ranskaa. Haastateltava 1 oli opiskellut joskus ranskaa, saksaa ja espanjaa, ja erityisesti ranskan opiskelua hän olisi kiinnostunut jatkamaan. Myös venäjän kielen opiskelusta voisi olla hyötyä, sillä hän kokee, että työmatkoilla tulkatessa kielestä olisi ollut hyötyä.

Haastateltava 2 on aloittanut ruotsin opiskelun, sillä kokee, että olisi hyödyllistä, jos alalla olisi enemmän ruotsin kielen taitoisia tulkkereja. Toistaiseksi kielen opiskelu on kuitenkin keskeytynyt. Myös farsin tai jonkun arabikielen opiskelu on käynyt mielessä, sillä hän on työskennellyt paljon maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa ja kokee, että edes vähäisistä taidoista olisi ollut hyötyä. Molemmat haastateltavat kokevat, että vieraiden kielten taidot voivat hyödyttää alalla, vaikka niitä ei osaisikaan täydellisesti. Molemmat haastateltavat kuitenkin myös totesivat, että pystyäkseen tulkkamaan vieraalta kieleltä tulisi tulkin kielitaidon olla erittäin hyvä ja sille tasolle kielitaidon saaminen on haastavaa.

8.3 Yhteenveto

Tuloksissa nousee esiin, kuinka englannin kieleltä tulkkaus on vahvasti osa tulkkien työkieliä. Englantia on esiintynyt vastaajien työuran aikana laajasti erilaisissa toimeksiannoissa. Vaikka tulkilla olisi rajallinen kielitaito eikä profiilissa ole vieraita kieltä mainittuna, saattaa joutua tilanteessa, jossa kielitaitoa tarvitaan. Myös muita kieliä, kuten ruotsia, on ilmennyt toimeksiannoissa ja ruotsia taitavia tulkkeja tarvittaisiin enemmän alalle. Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että vieraiden kielten tulkkausta voi tulla vastaan missä tahansa toimeksiannossa. Erityisesti ihmisten välisessä kommunikaatiossa ja keskusteluissa voi ilmaantua vieraita kieliä. Spontaanin vuorovaikutustilanteeseen ei ole mahdollista valmistautua ennakoon.

Vieraiden kielten tulkkaus koettiin suhteellisen sujuvaksi, mikäli sanasto ei ole todella spesifiä. Sen koettiin olevan avuksi, jos tulkilla oli jotain ennakkotietoa aiheesta. Tämä on tulkkauksen näkökulmasta melko itsestään selvää, sillä olivatpa toimeksiannon kielet mitkä tahansa, tulkin kokemus ja tieto auttavat aina tulkkeen tuottamisessa. Myös oma asenne ratkaisee ja tulkit kokevat, että yllättävässä tilanteessa tärkeintä on saada välitettyä asiakkaalle parhaansa mukaan tietoa ja siten vietyä tilanne loppuun asti. Yksi kyselyn vastaaja kuvasi tulkkausstrategian näin:

”Pakko tilanne? Pakko selvitä. Hengitin syvään ja tulkkasin. ”

Tutkimustuloksissa ilmenee, että vieraan kielen tulkkauksessa tärkeintä on olla asiakkaalle avoin tilanteesta ja kertoa tulkkauksen laatuun vaikuttavista tekijöistä. Mikäli tulkin kielitaito ei riitä kyseisen tilanteen tulkkaamiseen, tulee asiakkaan olla tietoinen mistä haasteet johtuvat. Näin yhteistyö kaikkien osapuolten kanssa on mahdollisimman sujuvaa. Mikäli tulkki kokee, että hänen kielitaitonsa riittää vieraan kielen tulkkaamiseen, vaikka tulkkeessa ilmenisi joitakin virheitä, on päätös kommunikaation toteutumisen suhteen ollut varmasti oikea. Mikäli tilanne on kuitenkin niin haastava, ettei tulkki kykene tulkkaamaan vieraalta kieleltä, on parempi konsultoida osapuolia vaihtoehtoisesta tavasta toteuttaa kommunikaatio.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisissa tilanteissa tulkit ovat kohdanneet yllättäen vierailta kieliltä tulkkausta ja millaisia ratkaisuja he ovat käyttäneet näissä tilanteissa.

9.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimustulos ei ole niin kattava mitä olisin toivonut. Koska tutkimustuloksen vastaajien määrä on pieni, ei perusjoukkoa koskevaa yleistystä voi tehdä. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 122–124.) Kyselylomakkeessa oli paljon avoimia kysymyksiä, joihin tuli vastata, jotta pääsi kyselyssä etenemään. Tämä on varmasti karsinut vastaajia. Kysely ei ollut laaja, mutta vastaajat ovat mahdollisesti joutuneet pohtimaan ja palauttamaan mieleen kokemuksiaan, mikä voi olla aikaa vievää. Kyselyn avasi yhteensä 118 vastaaja, joista 22 on jättänyt kyselyn kesken ja 12 vastaajaa vienyt kyselyn loppuun asti. Kelan (Kela 2022c) tilastojen mukaan heidän listoillaan työskentelee viittomakielen tulkkeja yhteensä 591 tulkkia, joten 12 vastaajan osuus koko viittomakielen tulkkien kokonaismäärästä on hyvin pieni, vain 2,03%. Kyselyyn vastanneista tulkeista jokainen on ollut tilanteessa, jossa vieraalta kieleltä tulkkausta on tapahtunut yllättäen. Tutkimuksessa olen saanut kerättyä tulkkien autenttisia kokemuksia sekä ratkaisuvaihtoehtoja vieraan kielen tulkkaustilanteista. Tähän olen tyytyväinen.

Kyselyn vastauksia purkaessani huomasin, että vaikka kysymyksiä oli hiottu ja olin pyrkinyt muotoilemaan hyvin yksiselitteisiä kysymyksiä tai tehnyt selventäviä jatkokysymyksiä, eivät kaikki olleet vastanneet kysymyksiin odottamallani tavalla. Esimerkiksi kysymyksessä siitä, kuinka vieraalta kieleltä tulkkaus on sujunut, olisi minun tullut tarkentaa vielä erikseen mikä tilanteessa oli onnistunut ja mikä oli haastanut. Sain vastauksia, joissa avattiin enemmän tilanteet sujumista, mutta myös yksinkertaisia ”sujui hyvin” vastauksia. Olisi pitänyt olla kysymyksen muotoilussa vielä tarkempi ja jaotella kysymyksiä vielä selkeämmin vieraan kielen tulkkaukseen haasteista, prosessista ja kapasiteetin kuormituksesta. Huomasin ottaa nämä teemat esiin vasta haastatteluissa.

Sekä kyselyssä, että haastatteluissa on huolehdittu anonyymiteetin säilymisestä. Sain haastattelutilta luvan tallentaa haastattelut, jotka litteroin. Litteroinnin avulla pystyin helpommin palaamaan siihen, mitä haastateltavat ovat vastanneet. Käytän työssäni sekä kyselystä, että haastatteluista poimittuja sitaatteja, jotka ovat kuitenkin anonyymiteetin valossa sopivia, eikä kyseisistä sitaateista voi tunnistaa tilanteita tai sen osallistujia. Kootessani haastattelun tuloksia, olen siis

työstänyt kahta erillistä litteraattia ja tallennetta saadakseni haastattelujen tulokset purettua. Opinnäytetyön valmistuttua tuhoan sekä haastattelujen tallenteet että litteroinnit, jolloin niihin ei voi palata.

9.2 Tutkimuskysymykset ja niihin saadut vastaukset

Tutkimuskysymykseni olivat: Millaisissa tilanteissa tulkit ovat kohdanneet vieraalta kieleltä viittomakielelle tulkkauksen ilman ennakkotietoa? Millaisia ratkaisuvaihtoehtoja ja/tai selviytymisstrategioita tulkeilla on yllättävissä vieraan kielen tulkkauksitilanteissa?

Tutkimuskysymykseni tilanteista, joissa kieli vaihtuu yllättäen, oli minulle heti selkeä valittuani aiheen. Tulkkauksen ala on kuin villi länsi ja toimeksiannoissa voi aina tulla vastaan jotain yllättävää. Sain tutkimusaineistosta kattavan kuvauksen missä tilanteissa vieraan kielen tulkausta on ilmentynyt. Aihetta rajatessa näin itse aiheen liittyvän vahvasti opiskelutulkkaukseen ja siinä tapahtuviin kielten muutoksiin, esimerkiksi materiaalien myötä. Tutkimustuloksissa nousi esiin kuitenkin enemmän erilaiset sosiaaliset tilanteet. Juhlat, kokoukset ja työpaikalla tai opiskelutulkkauksessa tapahtuva kollegoiden välinen rupattelu oli itselleni uusi näkökulma vieraan kielen tulkkauksessa.

Työpaikkatulkkaukset mielletään usein alan jargoniaan, jonka nähdään tuovan eniten haasteita tulkkaukseen. Nykyaikana yritysten sisällä voidaan toimia kuitenkin useamman kielen parissa, jolloin tulkilla on hyvä olla valmiuksia joustavaan sopeutumiseen tilanteen vaatimilla tavoilla. Vapaamuotoiset tilaisuudet, kuten juhlat, ja työpaikkatulkkaukset ovat teemoja, joita tulisi käsitellä enemmän tulkkauksen opinnoissa ja niihin tulisi perehtyä erilaisten harjoitusten myötä. Opiskelutulkkaukset tai asioimistulkkauksessa usein ilmaantuvaa terveydenhuollon kontekstia harjoitellaan opinnoissa enemmän. Näihin pääsee usein myös harjoitteluiden kautta tutustumaan paremmin.

Tutkimuskysymys tulkkien selviytymisstrategioista tuki myös aiheen rajausta. Päätin jättää tutkimuksessa huomiotta vieraan kielen tulkkauksessa valmistautumisen merkityksen, reletulkatut tilanteet sekä asiakasnäkökulman. Tarkensin rajausta vielä tulkkauksen suunnan suhteen, sillä en ole työssäni tutkinut suomalaiselta viittomakieleltä vieraalle puhutulle kielelle tulkausta ollenkaan.

Vieraan kielen tulkkauksessa merkityksen löytäminen voi olla haasteellista tulkin työskennellessä kahden vieraan kielen välillä. Mikäli tulkin kapasiteetti on koetuksella eikä viiveen käyttäminen auta, on hyvä käyttää tiivistämistä tai jopa osittaista tulkkaamista, että edes osa vieraskielisestä lähdetekstistä välittyy asiakkaalle. Myös sormiaakkosia voi hyödyntää ehkä jopa enemmän, kuin tulkatessa suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen välillä. Mikäli tulkki ei ole täysin varma vieraskielisen sanan merkityksestä tai halutusta sävystä, on parempi käyttää sormiaakkosia, kun käyttää viittomaa, joka saattaisi olla sopiva vastaavuudeltaan.

Mikäli sana on täysin vieras voi tulkki pyytää puhujaa esimerkiksi tavaamaan sanan, jos ei ole varma sanan kirjoitusmuodosta tai epäilee kuulleensa tai ymmärtäneensä väärin. Tämä on mielestäni yksi parhaista strategioista, sillä tätä voi hyödyntää myös lähdekielen ollessa suomenkielinen. Jos tulkki ei ole varma kuuliko esimerkiksi nimen oikein tai, jos nimen kirjoitusasu on tulkille vieras, mielestäni on perusteltua pyytää puhujaa tavaamaan se. Tilanteen pysäyttäminen ja sanojen tavaaminen ei aina sovi tilanteeseen, jolloin tulkin tulee olla tilanteen tasalla ja arvioida milloin se on sopivaa.

Sekä tietoperustassa että tutkimustuloksissa nousi esiin avoimuus ja kommunikointi asiakkaan kanssa. Avoimuus on aina tulkkaustilanteessa tärkeää, sillä tulkkaus on yhteistyötä osallistujien kesken. Tulkkauksen laatu on tulkin vastuulla, mutta ilman puitteita tuottaa laadukasta tulketta ei voi myöskään olettaa sen olevan täydellistä. Vieraan kielen tulkkaukseen liittyvät haasteet voi siis ottaa rohkeammin esiin myös asiakkaalle. Ei ole ammattimaista jättää asiakasta tilanteeseen, jossa on hänen vastuullaan kerätä tiedon rippeistä kokonaisuuksia, koska tulkki ei ole tuonut laatuun vaikuttavia tekijöitä esiin. Asiakkaiden kanssa voidaan sopia erilaisia tapoja, kuinka välittää tietoa ja saada kommunikointi toteutumaan.

9.3 Tutkimustulosten hyödyntäminen ja jatkotutkimusehdotukset

Aihetta tulisi tutkia lisää sillä on selvää, että vieraiden kielten taitoa tarvitaan alalla yhä enemmän. Kuten teoriaosuudessa sekä tutkimustuloksissa on esiintynyt, asiakaskuntaa on esimerkiksi työpaikoilla asiantuntijaroleissa, joten myös tulkeilta vaaditaan taitoa tuottaa tasokasta tulketta sekä kansallisilla että vierailta kielillä (De Wit 2010, 226.) Tutkimustuloksissa nousi esiin tulkkauksen strategisia malleja, joita hyödyntää tulkkauksen alalla, sekä opintojen aikana. Tulevien tulkkien on hyvä tiedostaa jo tulkikoulutuksen aikana, että työelämässä on todennä-

köistä työskennellä myös vieraiden kielten parissa. Kolmannen kielen tulkkauksessa hyödynnettävät konkreettiset esimerkit ja alalla pitkään työskennelleiden tulkkien kokemukset voivat tarjota tukea opiskelijalle oman tulkkauksen prosessin kehittämisessä sekä tilanteen hallinnassa.

Tutkimustuloksissa nousi esiin myös kollegiaalisuus ja kuinka kollegoiden välillä jaetaan tietoa ja kokemuksia. Kollegiaalisuuden merkitystä ja hiljaisen tiedon jakamista kollegoiden kesken tulisi ehdottomasti laajentaa enemmän. Kollegoiden välistä tiedonjakoa tapahtuu aina, kun tulkki ottaa pariinsa yhteyttä tai tiedustelee työkaveriltaan viittomaa. Tulkkien kollegiaalisuuden ja hiljaisen tiedon jakamisen tutkimusta yleisesti voisi tutkia vielä tulevaisuudessa lisää.

Toisena jatkotutkimusaiheena voisi olla kolmannen kielen tulkkauksen pätevyyden määrittelyminen selkeämmin. En koe Kelan rajausta keskitason ja vaativan tason tulkkauksen välillä riittäväksi määritelmäksi ja tähän tulisi tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota. Tulkin oma arvio kielitaidosta ei ole mielestäni riittävä perustelu. Kuten on ilmennyt tietoperustasta sekä tutkimustuloksista pelkkä kielitaito ei välttämättä riitä taitoon tulkata kyseiseltä kieleltä. Jatkossa yksi kehittämistyön muoto voisi olla esimerkiksi täydennyskoulutuksen suunnitteleminen. Koulutuksen kautta tulkki voisi saada taitoja vieraalta kieleltä tulkkaukseen sekä paremman pätevyyden toimia kahden vieraan kielen välillä.

Tiedonjako tulkkauksen alalla sekä kolmannen kielen tulkkauksen strategiat ovat myös tilaajan näkökulmasta relevanttia tietoa, sillä Kieliasiantuntijoiden rooli tulkkauksen alan kehittämisessä on merkittävä. Toivonkin, että Kieliasiantuntijat ry voi jakaa tutkimustuloksissa ilmennyttä tietoa tulkkauksen alan eri toimijoille.

9.4 Lopuksi

Tulkkikoulutuksen ollessa vain nelivuotinen ammattikorkeakoulututkinto, ei voi olettaa, että koulutuksen aikana on mahdollista syventyä jokaiseen alalla mahdollisesti ilmenevään haastavaan tilanteeseen. Myöskään kolmannen kielen tulkkaukseen liittyvää syvempää perehtymistä tai pätevyyden toteutumista ei voi pitää realistisena tavoitteena tulkkikoulutuksessa. Tämän takia on tärkeä tuoda vieraiden kielten tulkkaukseen liittyviä haasteita, strategioita ja kokemuksia esiin sekä tarjota tutkimusten myötä konkreettista lisämateriaalia. Tämä opinnäytetyö tarjoaa taas pienen palan lisätietoa sekä tilaajalle että tulkkauksen alalla toimijoille.

LÄHTEET

Ahola, Sari & Ohranen, Sari, Neittaanmäki Reetta 2019. Suomalaisen viittomakielen ja taitotasokuvainten ja arviointikriteereiden kehittäminen Yleisissä kielitutkinnoissa. Kieliverkosto. Viitattu 1.4.2022. <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2019/suomalaisen-viittomakielen-taitotasokuvainten-ja-arviointikriteereiden-kehittaminen-yleisissa-kielitutkinnoissa>

Asioimistulkin ammattisäännöstö 2021. Viitattu 7.4.2022. [Asioimistulkin ammattisäännöstö 2021 \(sktl.fi\)](https://www.ski.fi/asiointi/asioimistulkin-ammattisäännosto-2021)

Baddeley, Alan 2013. Essentials of Human Memory. (E-kirja.) Hoboken: Psychology Press.

Cokely, Dennis 1992a. Interpretation: A Sociolinguistic Model. Sign Language Dissertation series. Burtonsville, MD: Linstok Press.

Cokely, Dennis 1992b. Sign language interpreters and interpreting. SLS Monographs. Burtonsville, MD: Linstok Press.

Council of Europe 2020. Common European Framework of References for Languages: Learning, teaching, assessment. Sivut 65–66 Viitattu 26.3.2022 <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>

Crasborn, Onno & van Dijken, Lianne 2009. Editor's foreword. Teoksessa Onno A. Crasborn & Lianne van Dijken (toim.) Third language interpreting: Efsli 2008 conference proceedings, Voorschoten, the Netherlands, September 13th – September 14th 2008. Hollanti: Gileprint, 6–7.

Crasborn, Onno 2009. Introduction: what is third language interpreting? Teoksessa Onno A. Crasborn & Lianne van Dijken (toim.) Third language interpreting: Efsli 2008 conference proceedings, Voorschoten, the Netherlands, September 13th – September 14th 2008. Hollanti: Gileprint, 8–12.

de Wit, Maya 2010. Sign language interpreting in multilingual international settings. Teoksessa Rachel Locker McKee & Jeffrey Davison (toim.) Interpreting in multilingual, multicultural contexts. Washington, DC: Gallaudet University Press, 226–241.

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2019. Tulkki (AMK), viittomakielen ja puhevammaisten tulkkaus. Opetussuunnitelma 2019. Viitattu 23.3.22. <https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2019/08/Diak-OPS-2019-Tulkki-AMK-viittomakielen-ja-puhevammaisten-tulkkaus.pdf>

Gile, Daniel 1997. Conference interpreting as a cognitive management problem. Teoksessa Franz Pöchhacker & Miaiam Shilesinger (toim.) The interpreting studies reader. Lontoo: Routledge.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. (E-kirja.) Helsinki: Gaudeamus.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2020. Tulkkauksen ja kielellisen saavutettavuuden koulutus. Opetussuunnitelma 2018–2024. Viitattu 23.3.2022. https://opiskelijanopas.humak.fi/wp-content/uploads/sites/5/2021/03/Tulkki-AMK-paivitetty-2020_PDF.pdf

Humhrey, Janice H. & Alcorn, Bob J. 2007. So You Want to be An Interpreter? An Introduction to Sign Language Interpreting. 4 painos. Seattle, WA: H & H Publishing Co.

Hynynen, Heidi & Pyörre, Susanna & Roslöf, Raija 2010. Elämä käsillä. Viittomakielen tulkin ammatinkuva. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 23.3.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141021/A_5_ISBN_9789524931014.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Jyväskylän yliopisto 2019. Suomalaisen viittomakielen taitotasokuvaimet ja arviointikriteerit. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Yleinen kielitiede. Sivut 7–9. Viitattu 26.3.2022 <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/solki/yki/svk/suomalaisen-viittomakielen-taitotasokuvaukset-sivu.pdf>

Kanasaneläkelaitos 2022a. Tulkintietolomake. Kuulo- ja kuulonäkövammaisten tulkit. Viitattu 3.4.2022. <https://www.kela.fi/documents/10192/3861304/TU52.pdf>

Kansaneläkelaitos 2020. Vammaisten tulkkauspalvelu. Tulkkauspalvelun kuvaus. Viitattu 7.4.2020. <https://www.kela.fi/documents/10180/0/Vammaisten-tulkkauspalvelu-palvelukuvaus.pdf/bf53ea0c-b24c-49e6-8c12-d0c59c57e81e>

Kansaneläkelaitos 2022b. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelun välitystyö. Muutokset tilauksen alkamisen jälkeen. Viitattu 8.4.2022. <https://www.kela.fi/documents/10192/35980951/Vammaisten%20henkil%C3%B6iden%20tulkkauspalvelun%20v%C3%A4litysty%C3%B6.pdf>

Kansaneläkelaitos 2022c. Vammaisten tulkkauspalvelut – tulkkien tiedot. Viitattu 17.4.2022. http://raportit.kela.fi/ibi_apps/WFServlet?IBIF_ex=NIT241CL

Kieliasiantuntijat ry 2022. Yhdistys. Viitattu 16.4.2022. <https://kieliasiantuntijat.fi/fi/kieliasiantuntijat-ry/>

Kotimaisten kielten keskus 2020. Viittomakielen reletulkkauksen poistamisen seuraukset. Kannanotto. Viitattu 7.4.2022. https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/05/Kannanotto_Kelalle_reletulkkauksesta_150520.pdf

Laalo, Klaus 1989. Homonymiasta ja polysemiasta. Virittäjä, 93(2). Viitattu 7.4.2022. <https://journal.fi/virittaja/article/view/38284>

Laine, Jenni 2003. Englanti-suomalainen viittomakieli-englanti-tulkkaus: tulkilta edellytettävät erityistaidot ja tulkkauksen kulku. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 7.4.2022. <https://docplayer.fi/6555106-Englanti-suomalaisen-viittomakieli-englanti-tulkkaus-tulkilta-edellytettavat-erityistaidot-ja-tulkkauksen-kulku.html>

Laine, Jenni 2006. Tulkkaus kahden modaliteetin ja kahden vieraan kielen välillä. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä: viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura ab. 228–246.

Napier, Jemina 2016. Linguistic coping strategies in sign language interpreting. Washinton, DC; Gallaudet University Press.

Niittylä, Emmi 2013. Kolmannen kielen tulkkaus: Englanti viittomakielentulkin työkielenä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viittomakielentulkin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 7.5.2022. [Microsoft Word - Niittyla_Emmi.docx \(theseus.fi\)](#)

Nilsson, Anna-Lena 2009. Third language interpreting: from necessity towards perfection. Teoksessa Onno A. Crasborn & Lianne van Dijken (toim.) Third language interpreting: Efsli 2008

conference proceedings, Voorschoten, the Netherlands, September 13th – September 14th 2008. Hollanti: Gileprint, 33–37.

Nisula, Marjukka & Manunen, Juha 2009. Sign language interpreter training in Finland. Teoksessa Jemina Napier (toim.) International perspectives on sign language interpreter education. Washington, DC: Gallaudet University Press.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3–4 paino. (E-kirja.) Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rissanen, Terhi 2006. Viittomakielen rakenteen visuaalisuudesta ja ikonisuudesta. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä: viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura ab.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 15.4.2022. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2022. Tulkkausta eri menetelmillä. Viitattu 24.3.2022. https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkiksi/tulkkausta-eri-menetelmilla/

Tieteen termipankki 2022. Käännöstiede: viittomakielen tulkkaus. Viitattu 22.3.2022. https://tieteentermipankki.fi/wiki/K%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6stiede:viittomakielen_tulkkaus

Tilastokeskus 2020. Maahanmuuttajat väestössä. Vieraskieliset Viitattu 15.4.2022. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>

Tommola, Jorma 2006. Tulkkaus kognitiivisesta näkökulmasta. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä: viittomakielen kääntämisen ja tulkkauksen teoriaa sekä käytäntöä. Helsinki: Finn Lectura ab.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Vantaa: Tammi.

LIITTEET

Liitteet 1. Webropol-kysely

Tervetuloa vastaamaan vieraalta kieleltä viittomakielelle tulkkaukseen liittyvään kyselyyn. Kysely on osa opinnäytetyötäni ja selvitän tulkkien kokemuksia ja käyttämiä strategioita tilanteista, joissa on yllättäen (ilman ennakkotietoa) tullut vastaan tarve tulkata vierasta kieltä suomalaiselle viittomakielelle.

Vieraan kielen tulkkauksesta viittomakielelle on tehty joitakin tutkimuksia, erityisesti englannin kielen ja viittomakielen välisestä tulkkauksesta. Tutkimustietoa on kuitenkin vielä suhteellisen vähän. Aihe on mielestäni mielenkiintoinen, tärkeä ja ajankohtainen.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat;
 -Millaisissa tilanteissa tulkit ovat yllättäen joutuneet tulkkamaan vierasta kieltä suomalaiselle viittomakielelle?
 -Millaisia ratkaisuvaihtoehtoja ja selviytymisstrategioita tulkeilla on ollut tilanteissa, joissa on ilmennyt yllättäen tarve tulkata vierasta kieltä?

Pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini tällä kyselyllä ja ryhmähaastattelulla saamieni vastausten avulla.

Kyselyyn vastaaminen toteutetaan anonymisti. Vastausten ja tulosten käsittelyssä huolehditaan siitä, ettei vastaajia voida vastausten perusteella tunnistaa. Kyselyyn vastaaminen vie noin 15 min.

Ystävällisin terveisin
 Alisa Räikkä
 viittomakielen tulkkiopiskelija (AMK)

Työkokemusvuotesi tulkin työssä

- 0–3
- 3–7
- 7–10
- 10–15
- 15–20
- 20 tai enemmän

Mitkä ovat Kelan tulkintietolomakkeessa (TU52) ilmoitetut viitotut kielet ja kommunikatiokeinot?

- suomalainen viittomakieli

- suomenruotsalainen viittomakieli
- muu viittomakieli, mikä?
- suomen kielen mukaan viitottu puhe
- ruotsin kielen mukaan viitottu puhe
- muu viitottu puhe, mikä?

Mitkä ovat Kelan tulkintietolomakkeeseen (TU52) ilmoitetut tulkkauksessa käyttämäsi puhutut kielet?

- suomi, äidinkieli
- ruotsi, äidinkieli
- ruotsi
- englanti
- saksa
- ranska
- italia
- espanja
- venäjä
- viro
- arabia
- muu, mikä?

Mistä tulkkauksessa käyttämästäsi puhutuista kielistä olet suorittanut yleisen kielikokeen? Rastita kielet, joista olet suorittanut tai kohta "En ole suorittanut yleistä kielikoetta", jos et ole suorittanut mistään puhutusta kielestä yleistä kielikoetta.

- suomi
- ruotsi
- englanti
- saksa
- ranska
- italia
- espanja
- venäjä

- viro
- arabia
- muu, mikä?
- En ole suorittanut yleistä kielikoetta.

Arvioi, millä tasolla tulkintietolomakkeessa ilmoittamasi puhutut kielet ovat. Valitsemistasi kielistä aukeaa tämän kysymyksen alle uusi valintaikkuna, josta löydät vaihtoehdot.

Arvioinnissa käytetään eurooppalaista viitekehystä;

A1: Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa

A2: Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta

B1: Selviytyminen arkielämässä

B2: Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa

C1-C2: Selviytyminen monissa vaativissa kielenkäyttötilanteissa

Arvioinnin vaihtoehdoissa oleva kohta "muu" tarkoittaa luokituksen A1 alle jäävää osaamista, esim. osaa tervehtiä vieraalla kielellä, mutta ei pärjää tutuimmissakaan tilanteissa.

- suomi
- ruotsi
- englanti
- saksa
- ranska
- italia
- espanja
- venäjä
- viro
- arabia
- muu, mikä?

Mitä muita kieliä, joita et ole ilmoittanut tulkintietolomakkeeseen, osaat?

- ruotsi
- englanti
- saksa
- ranska

- italia
- espanja
- venäjä
- viro
- arabia
- muu, mikä?
- En osaa muita kieliä.

(Oletko suorittanut yleistä kielikoetta edellä valitsemistasi kielistä?)

- Kyllä
- En

(Merkitse rasti niiden kielten kohdalle, joista olet suorittanut yleisen kielikokeen.)

- ruotsi
- englanti
- saksa
- ranska
- italia
- espanja
- venäjä
- viro
- arabia
- muu, mikä?

(Jos valitsit edellisessä kielen/kieliä, miksi et ole ilmoittanut kieltä tulkintietolomakkeessa?)

Miten ja missä olet oppinut osaamiasi kieliä?

Kuinka ylläpidät kielitaitoasi osaamissasi kielissä?

Miltä osaamiltasi kieliltä koet, että pystyt tulkkaaman suomalaiselle viittomakielelle? Millaisissa tilanteissa, minkälaisia asioita ja miksi koet pystyväsi tulkkaamaan kyseiseltä kieleltä?

Millaisissa tilanteissa olet tulkannut vieraalta kieleltä ilman ennakkotietoa?

Mitä kieliä mainitsemissasi tilanteissa on tullut vastaan?

Millaisia selviytymisstrategioita käytit tilanteissa, joissa jouduit yllättäen tulkkaamaan vieraalta kieleltä?

Miten olet kokenut tilanteiden, joissa on tullut yllättäen vastaan vieraan kielen tulkkausta, sujuneen?

Mitä ja miten tekisit toisin, jos vastaavia tilanteita tulee jatkossa vastaan?

Millaista koulutusta/perehdytystä toivoisit ja tarvitsisit vieraalta kieleltä tulkkaukseen?

Haluaisitko lisätä vielä jotain, mitä ei kysytty?

Liite 2. Haastattelukysymykset

Eri tilanteissa on varmasti erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja;

- Millaisia ratkaisuja olet tehnyt opiskelutulkkauksilanteessa, jossa on ilmennyt yllättäen vieraita kieliä? Sekä vahvasti osaamiasi, että heikommin osaamiasi kieliä.
- Millaisia ratkaisuja olet tehnyt asioimistulkkauksilanteessa, jossa on ilmennyt yllättäen vieraita kieliä? Sekä vahvasti osaamiasi, että heikommin osaamiasi kieliä.

Muistatko, miksi ratkaisit edellä mainittuja tilanteita kyseisellä tavalla?

- Mihin toimeksiannon vieraskielinen ilmaisu on liittynyt? Miksi tilanteissa on käytetty vierasta kieltä?
(Esim. ihmiset ja olosuhteet / materiaalit, lainaukset, viittaukset, joista ei ole ilmoitettu.)
- Oletko pitänyt asiantuntijapuheenvuoroa kuuleville osallistujille vieraalta kieleltä tulkkauksen suhteen? Millaisessa tilanteessa ja kuinka siihen suhtauduttiin?
- Oletko ollut tilanteessa, jossa joku toimeksiannon osallistuja on ehdottanut puhekielen vaihtamista _____ vieraalle _____ kielelle?

Jos olet, kuinka olet tilanteeseen suhtautunut? Jos et ole, miten luulet suhtautuvasi tällaiseen tilanteeseen?

Haasteet

- Koetko, että vieraalta kieleltä tulkattaessa tulkkausprosessi ja kapasiteetin kuormitus ovat erilaisia, kun suomen kielestä suomalaiselle viittomakielelle? Millä tavalla?

- Miten koet hallitsevasi pienempien nyanssien tuottamisen vieraalta kieleltä tulkatesasi?
(Ei erikoissanastoa vaativissa tilanteissa.)
- Koetko, että tulkin perustaidot (koulussa opittu / itsenäisesti opittu kielitaito) on riittävä, jotta tulkki pystyy tuottamaan merkitystä välittävää tulkkausta? Miksi?
(Ei erikoissanastoa vaativissa tilanteissa.)
- Onko satunnainen / osittainen tulkkaaminen parempi (vaikka ei saisi asiayhteyttä välitettyä), kun ilmoittaa, että tulkki ei osaa kieltä eikä tulkkaa mitään? Miksi?

Tiedon jakaminen

- Kuinka usein keskustelet kollegoiden kanssa toimeksiantojen tulokielen muutoksista?
- Milloin ja miksi on tullut tarve jakaa kokemuksia / tietoa kollegoiden kanssa, tilanteista, joissa puhekieli on vaihtunut vieraalle kielelle?
- Oletko opiskellut / harkinnut opiskelevasi lisää kieliä, jotta pystyisit tulkkaamaan enemmän vierailta kieliltä? Mitä ja miksi?

Liite 3. Tulkintietolomake TU52

Tyhjennä lomake

Kela®

Tulkintietolomake
Kuulo- ja kuulonäkövammaisten tulkit

TU 52

---

1. Perustiedot

Sukunimi ja etunimi Syntymävuosi

Työnantaja tai toim nimi

---

2. Yhteystiedot

Puhelinnumero Sähköpostiosoite

Puhelinnumeron ja sähköpostiosoitteen saa luovuttaa

asiakkaalle tulkkiparille.

Tulkin lähtöpisteen osoite

Tulkin etätulkkaukspisteen osoite

Tulkillä on auto käytössä.

---

3. Kilpailutusalue, jolla tulkki toimii

Valitse vain yksi seuraavista:

Pohjoinen Pohjanmaa Keskinen Läntinen Itäinen Uusimaa

---

4. Asiakasryhmä

Kuulovammaiset Kuulonäkövammaiset

i Jos tulkkaukspalvelua tarjotaan myös puhevammaisille asiakkaille, tulkin pitää täyttää myös puhevammaisten tulkeille tarkoitettu tietolomake (TU 53).

---

5. Tulkkauksitilanteet, joissa tulkki työskentelee

☐ Asiointi	☐ Teatteri ja muu esittävä taide
☐ Ryhmätilanteet (mm. kerhot, vapaamuotoiset tilanteet)	☐ Työelämätulkkaukset
☐ Terveystilanteet (mm. neuvolat, terveyskeskus, lääkärikäynnit)	☐ Kuntoutus ja terapiat
☐ Urheilu (mm. harrastus, kilpaurheilu)	☐ Tulkkaukspalvelun käytön opastus (ent. tulkkaukspalveluun perehdyttäminen)
☐ Hengelliset tilaisuudet	☐ Etätulkkauksohjelmiston käytön opastus
☐ Kongressit ja seminaarit (mm. hallitusten kokoukset, isot tilaisuudet, muodollinen ohjelma)	

TU 52 12.20 Verkkolomake (PDF)
www.kela.fi
Sivu 1 (4) **»**

Seuraava sivu

6. Työkokemus

- Viitotu tulkkaus vuodesta _____ lähtien.
- Kirjoitustulkkaus vuodesta _____ lähtien.

7. Tulkin kiinnostuksen kohteet

i Ilmoita kiinnostuksen kohteita, joista voi olla hyötyä tulkaustilanteissa (esim. harrastus, opiskelu).

8. Tulkin terveydelliset rajoitteet, jotka voivat vaikuttaa työskentelyyn (esim. allergiat, valo- tai tuoksuylherkkyys)

9. Tulkin tulkaustilanteessa käyttämät puhutut kielet

Voit valita useita vaihtoehtoja.

- suomi, äidinkielen tason kielitaito
- ruotsi, äidinkielen tason kielitaito
- ruotsi, keskitaso
- englanti, ylin taso
- englanti, keskitaso
- muu kieli, mikä? _____

10. Tulkki opastaa ja kuvailee kuulonäkövammaiselle asiakkaalle

- Kyllä Ei

11. Viitottu kieli sekä kommunikaatiokeinot, vastaanottaminen

- suomalainen viittomakieli
- suomenruotsalainen viittomakieli
- muu viittomakieli, mikä? _____
- suomen kielen mukaan viitottu puhe
- ruotsin kielen mukaan viitottu puhe
- muu viitottu puhe, mikä? _____

12. Viitottu kieli sekä kommunikaatiokeinot, tuottaminen

- suomalainen viittomakieli
- suomenruotsalainen viittomakieli
- muu viittomakieli, mikä? _____
- suomen kielen mukaan viitottu puhe
- ruotsin kielen mukaan viitottu puhe
- muu viitottu puhe, mikä? _____

Viittomisen paikka:

- vapaa tila
- kaventunut näkökenttä, lähelle ja taktiilisti.

Puheen toisto:

- huulolla
- selkeällä äänellä ja huulolla
- selkeällä huulolla ja sanan alkukirjaimen näyttäminen sormiaakkosilla.

13. Tulkki tuottaa kirjoitustulkkausta

- Kyllä Ei

Kerro tässä, mitä ohjelmistoja tai menetelmiä tulkki käyttää.

14. Tulkki tuottaa etätulkkausta

Kyllä Ei

Kerro tässä, mitä ohjelmistoja tulkki käyttää. Ilmoita vain sellainen etätulkkausohjelmisto, jolle Kela on antanut hyväksynnän.

i Jos tulkki tuottaa myös opastusta etätulkkausohjelmistojen käytössä, tulkin täytyy tarjota opastusta kaikkien tässä mainittujen ohjelmistojen käytössä.

15. Lisätietoja

i Kero tässä, jos teet esim. kirjoitustulkkausta vain ruotsiksi ja viirot vain suomeksi tai jos hallitset vanhat sormiaakkoset, käytät haptiseja tai sosiaalisia pikaviestejä. Voit tässä myös ilmoittaa suorittamiasi tulkintoja.

16. Allekirjoitus

Päiväys

Allekirjoitus

17. Lomakkeen täyttäneen henkilön tiedot, jos täyttäjällä on joku muu kuin tulkki itse

Nimi

Puhelinnumero

Asema